

DE OORLOG, 28 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27830]

[Maandag 28 September 1914]

Inhoudsopgave 28 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27830]	1
DE OORLOG	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	2
Een Duitsche vliegmaschine boven Parijs	2
De strijd in Noord-Frankrijk.	3
De Duitschers in België.	3
De beteekenis van St. Mihiel en omgeving.	3
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	4
De Russische legers.	4
Schermutselingen in de Karpathen.	4
Een Zeppelin neergeschoten.	4
ENGELAND.	4
Engeland en Indië.	4
Indische troepen in Frankrijk.	5
Een Engelsche vlieger gevallen.	5
Een Engelsch vrijwilligerscorps.	5
De gezonken kruisers.	5
FRANKRIJK.	7
Het moderne slagveld.	7
Een nieuwe Fransche hyper-dreadnought.	8
BELGIË.	8
De toestand te Brussel.	8
Een Duitsche vlieger boven Antwerpen.	8
Nog een Zeppelin.	9
DUIETSLAND.	9
Een soldatenbrief.	9
Nederland en de oorlog.	9
De "Gelria".	9
Het koninklijk echtpaar in het kamp.	9
Contrabande.	9
Comité van Ned. uitgewekenen uit België.	9
Verbod uitvoer van paarden.	10
Gezelligheid op de forten.	10
DE VROUW.	10
De Mode in Oorlogstijd.	10
Goede Nederlanders.	11
Op het Westelijk oorlogstooneel.	11
In België.	11
BEURS EN NIJVERHEID.	11
De Londensche Beurs.	11
De geldmarkt te Londen.	12
De economische toestand in Engeland.	12
De handelsoorlog.	12
Fransche Bank.	12
De Fransche regeering en de wijnbouwers.	12
Uit de textiel-nijverheid.	12
Uit de Petroleumindustrie.	13
Leopoldina Railway.	13
Uit de Ver. Staten.	13
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27830]	14
DE OORLOG	14
De algemeene toestand.	14
Op het Westelijk oorlogstooneel.	15
De strijd in Noord-Frankrijk.	15
Fransche berichten.	15
De slag aan de Aisne.	15
Onderscheiding van een regiment.	16
Duitsch legerbericht.	16
De kringvesting Verdun.	17
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	17

Naspeuringen van Paul Theelen: 28 september 1914

De Keizer in Oost-Prusen.	17
De Russen in Oost-Prusen.	18
In Galicië.	18
Op Zee.	18
De "Emden".	18
De onderzeesche aanval.	18
De ondergang der Engelsche kruisers.	19
Laatste Berichten.	19
Rubber.	19
DUITSCHLAND.	19
Waarheid en Fantasie.	19
De beschieting van de kathedraal te Reims.	21
Dr. Solf aan het woord.	22
De sociaal-democratie en de oorlog.	22
De Geneeskundige dienst in het Duitsche leger.	22
BELGIË.	24
In België.	24
OOSTENRIJK.	24
Cholera.	24
RUSLAND.	24
De toestand in Rusland.	24
ROEMENIË.	24
ZWITSERLAND.	25
De dekking der militaire uitgaven.	25
VEREENIGDE STATEN.	25
Geschenken voor de vaderloozen.	25
Nederland en de Oorlog.	25
De Koningin in het kamp.	25
Spoorwegverbinding met Duitschland.	25
Verloven ambtenaren.	25
Een verdwenen reserve-officier.	25
Franschen op weg naar huis.	26
ONDER DE STREEP.	26
Dum-dum-kogels.	26
VEREENIGDE STATEN.	26
Vredespogingen.	26
Op het Westelijk oorlogstooneel.	26
Het fort "Camp des Romains".	26
ENGELAND.	27
Krijgsgevangenen in Duitschland.	27
Oorlog en techniek. I.	28
Versterkingen.	28
FRANKRIJK.	31
In Parijs en in de provincie.	31
KUNST.	33
Duitsch Kunst-verlies in den oorlog.	33
Waarheid of verdichting.	33
Engelsche banken vóór den oorlog.	35
Oogstberichten.	35

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Een Duitsche vliegmaschine boven Parijs. — De strijd in Noord-Frankrijk. — De Russische legers. — De toestand te Brussel. — Het moderne slagveld.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Een Duitsche vliegmaschine boven Parijs

15 PARIJS, 27 Sept. (Reuter.) Een "Taube", die gebruik maakte van den mist, vloog hedenmorgen elf uur boven Parijs en wierp in den omtrek van den Eiffeltoren een aantal bommen. Een bom viel in de *Avenue du Trocadéro* om den hoek van de *rue de Freycinet*, waardoor een grijsaard en diens dochter werden gedood. Men gelooft dat de bommen bestemd waren voor het radiotelegrafisch station op den Eiffeltoren.

20

PARIJS, 27 Sept. (Reuter.) Drie andere bommen werden door dezelfde vliegmaschine

geworpen, een op de renbaan te Auteuil, waar thans het vee graast dat als voedsel voor de bevolking moet dienen. Een koe werd gedood. De tweede viel in de rue Veneuse, de derde in de rue de la Pompe waar veel Amerikanen wonen. Zij bracht echter
25 geen schade aan.

De strijd in Noord-Frankrijk.

BERLIJN, 26 Sept. (W. B.) De generale staf bericht uit het groote hoofdkwartier, onder dagteekening van 26 Sept. 's avonds: De vijand heeft onder gebruikmaking van zijn spoorwegen een uitval over een breed front gedaan tegen den rechterflank van het
30 Deutsche leger. Een Fransche divisie, die in de richting van Bapaume trok, is door een zwakkere Deutsche strijdmacht teruggeslagen. Ook overigens is de opmarsch tot staan gebracht. In het midden van het slagfront zijn wij bij onzen aanval op enkele plaatsen geavanceerd. De aangevallen sperforten ten zuiden van Verdun hebben het
35 vuren gestaakt. Onze artillerie is thans in gevecht met troepen, die de vijand aan de westzijde van de Maas in stelling heeft gebracht. Op de andere oorlogsterreinen is de toestand onveranderd.

PARIJS, 26 Sept. (Reuter.) Communiqué van 11 uur 's avonds: De vijand heeft een
40 aanval gedaan over het geheele front en is overal teruggeslagen. Op onzen linkervleugel gaan wij vooruit. Aan de heuvels langs de Maas is de toestand onveranderd gebleven. In Woëvre blijven wij terrein winnen.

LONDEN, 27 Sept. (Eigen Bericht.) Er is geen bepaald nieuws omtrent den grooten slag. Aan de "Times" wordt uit Parijs gemeld, dat over elken duimbreed grond, telkens weder
45 opnieuw wordt gestreden somtijds wel een dozijn keeren. Eén dorp, waarvan de naam door den censor geschrapt is, werd zoo dikwijls bestormd door Franschen en Duitschers beiden, dat het thans niets meer is dan een puinhoop. De Duitschers betoonden zich zeer schappelijk in de vele gevallen, dat de bewoners hun verschaften wat zij
50 vroegen. Hoewel de Duitschers dertien dagen te Compiègne waren, heeft de stad zoo goed als niet geleden. De mooie brug werd door het Britsche leger vernield, toen het terugtrok. Uit Kopenhagen wordt bericht, dat Duitschland reeds een millioen Mk. aan Luxemburg heeft betaald als vergoeding voor de schade, aangericht door den inval der
55 troepen.

PARIJS, 27 Sept. (Havas.). Op den linkervleugel wordt de strijd voortgezet. Tusschen dé Oise en de Somme en in het noorden hebben wij merkbare vorderingen gemaakt. Wij hebben heftige aanvallen tusschen de Oise en Reims afgeslagen en eveneens een aanval van de Pruisische garde tusschen Reims en Souain. Van Souain tot de Argonne behaalde
60 de vijand gisteren voordeelen, in den loop van den avond wonnen wij echter weder terrein. In woëvre strekt het front der Duitschers zich uit van St. Michel tot ten noordwesten van Pont à Mousson. In Lotharingen, de Vogezen en den Elzas is in den toestand zeer belangrijke wijziging gekomen.

De Duitschers in België.

Antwerpsche bladen publiceeren een telegram uit Ninove van 25 Sept., meldende, dat te Hal, ten zuiden van Brussel, een staf van een onbekende legerafdeeling is ondergebracht in het stationsgebouw. Tevens maakt het bericht melding van het
70 aanleggen door de Duitschers van sterke stellingen langs de voornaamste verbindingslijnen. Bij hun actie tegen Antwerpen schijnen de Duitschers enkele moeilijkheden te hebben met het eigenaardige slappe terrein bij de opstelling van zwaar geschut. Althans, het Antwerpsche *Handelsblad* meldt, dat zwaar belegeringsgeschut bij Hofstade gedeeltelijk in den bodem is weggezakt. Slechts met de uiterste krachtsinspanning konden de kanonnen door talrijke paarden gelicht
75 worden. Maar intusschen werden de Duitschers door de bezetting van de forten bij Waelhem krachtig beschoten.

Het *Handelsblad van Antwerpen* meldt, dat bij de militaire autoriteiten niets bekend is van een overwinning door een Belgisch detachement van 150 man behaald op 2000
80 Duitschers in Brabant.

De beteekenis van St. Mihiel en omgeving.

Van Deutsche zijde wordt het volgende meegedeeld, aangaande de beteekenis van St. Mihiel en omgeving, het punt van de fortenlinie Verdun-Toul, waar de Duitschers
85 doorgebroken zijn. In het midden van die, van nature reeds zoo sterke fortenketen ligt het plaatsje St. Mihiel aan een naar het oosten uitspringende bocht van de Maas, geheel ingesloten door de rivier en de helling van het gebergte. St. Mihiel is meer

een militaire legerplaats dan wel een gewone stad. De Maas, welke de heuvelruggen ten oosten en ten westen hier dicht naderen, is daar ter plaatse overbrugd. Ten noorden en ten zuiden verwijderen de bergen zich weer van de rivier, zoodat aldaar een vlakte wordt gevormd, welke eenige K.M. ten zuiden van St. Mihiel een breedte heeft van één K.M. Een uit het oosten oprukkend leger moet die vlakte (welke ten W. van de Maas ligt) bereiken over de rivierovergangen bij St. Mihiel, onder dekking van zijn op de hoogten ten oosten van de Maas opgestelde artillerie, welke van daar het dal kan beheerschen en de op de westelijke hoogten opgestelde vijandelijke artillerie kan bereiken. Eenmaal over de rivier biedt de vlakte een uitnemende gelegenheid tot ontwikkeling der infanterie. Het fort "Camp des Romains" heeft tot taak bedoelde rivier-overgang te beheerschen en kan versterkingen laten aanrukken uit St. Mihiel. Na een strijd van eenige dagen is het, na een krachtige voorbereiding door de zware veldhouwitsers den Beieren gelukt het fort te nemen.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

De Russische legers.

PETROGRAD, 26 Sept. (P. T. A.) (Communiqué van den grooten generalen staf.) De Russische troepen zijn op 25 dezer een gevecht begonnen tegen de Duitschers in de streek van Sopotskin en Droeskeniky. (Sopotski ligt in het gouvernement Soewalki ten westen van de Njemen, Droeskeniky in het gouvernement Grodno aan de gen. rivier. Red. H.) Het Oostenrijksche leger is teruggetrokken naar het westen, met veelvuldige gebruikmaking van de spoorwegen naar Krakau. De Russische troepen hebben na twee regimenten honvedes te hebben verslagen Toerka (in Galicië) bezet.

PETROGRAD, 27 Sept. (P. T. A.) De groote generale staf deelt mede, dat het gevecht bij Soporkin en Droeskenski geëindigd is met den terugtocht der Duitschers. De vijand naderd[e] benoorden Ossowetz en begon met de beschieting van de vesting. In Galicië hebben wij Dembico bezet. Een groote vijandelijke colonne, die terug trok van Przmpl naar Sanok, werd door onze artillerie beschoten en vluchtte met achterlating van zijn artillerie en automobielen. Bij den Oejok-pas versloegen wij een vijandelijk detachement, namen zijn geschut en maakten een groot aantal krijgsgevangenen. Bij de vervolging rukten wij Hongarije binnen.

PETROGRAD, 27 Sept. (P. T. A.) De generale Staf deelt mede, dat De Duitschers hunne pogingen om bij Droeskenski over de rivier te trekken hervat hebben. Wij hebben opnieuw het vuur geopend. De Deutsche artillerie kan ons offensief bij Soporke niet verhinderen. De terugtocht der Duitschers naar het gouvernement Soewalki wordt algemeen. De vesting Ossowertz houdt nog altijd stand tegen het Deutsche belegeringsgeschut. De gevechten in Galicië zijn buitengewoon heftig, vooral bij de Oejok-pas, waar de Hongaren uit drie stellingen werden geworpen en zich ten laatste in wanorde terugtrokken. Wij namen een complete batterij en maakten honderden krijgsgevangenen. De vervolging duurt voort. De verbindingsen met Przemysl zijn alle afgesneden, de stad biedt nog slechts passieven tegenstand. Gues en Wisloka zijn door de Russen bezet. De Oostenrijksche achterhoede trekt terug op Dounaretz.

Schermutselingen in de Karpathen.

BERLIJN, 26 Sept. (W. B.) Het "Ungarisches Korr. Bureau" zegt: Eenige kleine Russische detachementen schijnen bij de Karpathenpassen diversiën (afleidende operaties) te willen bewerkstelligen. Gisteren had een kleine schermutseling plaats in het comiteit Ung, tusschen onze ter verdediging der passen door gedetacheerde troepen en de Russen, heden kwam het tot een botsing bij Tornya in het Comitaat Marmaros, zonder dat het den Russen gelukte op eenig punt over de grens te dringen. Deze schermutselingen grooten afstand van het tooneel der groote gebeurtenissen hebben natuurlijk geen beteekenis. De bedoeling is alleen de aandacht af te leiden van het hoofdtooneel van de oorlog en de bevolking te verontrusten.

Een Zeppelin neergeschoten.

LONDEN, 27 Sept. (Reuter.) Een telegram uit Warschau meldt, dat Zaterdagochtend om vijf uur een Zeppelin boven de stad verscheen en twee bommen naar beneden wierp, welke slechts onbeteekenende schade aanrichtte. Het luchtschip werd bij het fort Modlin naar beneden geschoten; de bemanning is gevangen genomen.

ENGELAND.

Engeland en Indië.

LONDEN, 26 Sept. (Reuter.) De Nizam van Hyderabad, een der voorname vorsten van Indië, heeft 60 lakh roepijen aangeboden ter dekking der kosten van uitzending der

troepen van Hyderabad naar Europa.

155

Indische troepen in Frankrijk.

Het Britsche expeditieleger 200,000 man sterk. Minister Asquith heeft in de redevoering, welke hij Vrijdag te Dublin heeft gehouden en waarin hij de Ieren opwekte tot krachtige deelneming aan den strijd, tevens gezegd, dat de eerste troepen van het Indische contingent te Marseille zijn geland. Thans is dus dit feit van officieele zijde vastgesteld. Anderzijds heeft minister Lloyd Georges in een rede te Criccieth (N.-Wales) geconstateerd, dat Engeland nu 200,000 man op het oorlogsterrein heeft. Binnenkort zou dit cijfer stijgen tot een millioen.

160

165

Een Engelsche vlieger gevallen.

De *Nieuwe Gazet* van Antwerpen meldt: Vrijdagnamiddag wilde een Engelsche vlieger, die een neef van den prins de Ligne als passagier medevoerde, op het Wilrijkscheplein landen, toen zijn toestel op een nogal aanzienlijke hoogte boven den grond omsloeg en naar beneden viel. De machine werd verbrijzeld en de beide inzittenden werden zwaar gewond. Den Engelschman werd een voet gebroken, terwijl de passagier de knieschijf brak. Beide gekwetsten werden naar het St. Camillusgesticht overgebracht.

170

Een Engelsch vrijwilligerscorps.

Kolonel Kitchener, broeder van den minister van oorlog, vormt een korps van tweehonderd gentlemen, die te oud zijn voor den actieven dienst, doch zich beschikbaar stellen om werkzaam te zijn binnen de Antwerpsche stelling en den dienst van de bezetting te verlichten. Alle leden van het korps moeten uitrusting en onderhoud zelf bekostigen. Het "Handelsblad van Antwerpen" deelt mede, dat minister Mc Kenna zich te Antwerpen bevindt.

180

(Van onzen eigen berichtgever.)

LONDEN, 23 Sept.

De gezonken kruisers.

De ramp, die den drie Britschen kruisers gisteren in de Noordzee getroffen heeft, gezonken als zij zijn door de vijandelijke onderzeeërs, maakte natuurlijk hier diepen indruk. Nog maar zelden heb ik sedert het begin van den oorlog zooveel nieuwsbladen op straat zien koopen als gistermiddag het geval was, toen de "posters" in reusachtige letters de tijding van de "Loss of three British cruisers" vermeldden. De belangstelling, die juist getoond werd voor het Britsche luchtschip dat, de oorlogsvlag uitwaaiende van zijn achtersteven, allerlei manoeuvres boven het hart van Londen maakte, was oogenblikkelijk verdwenen. Iedereen kocht een krant en men kon mannen en vrouwen overal zien staan, lezende hetgeen daar op zee gebeurd was.

190

Niettemin, het Britsche publiek draagt het verlies met waardigheid, kalm, ernstig, volkomen begrijpende, dat de kansen van den oorlog dergelijke verliezen van schepen en erger, van zooveel menschenlevens, met zich brengen. "Maar", zeide daareven een Engelschman tot me, die een broeder bij de zeemacht heeft, "het is niet zoo zeer het groote verlies van zoovele dappere kerels, dat ons treft, dan het feit dat zij op die wijze het leven moesten laten, dat zij slachtoffers werden van die ver... onderzeeërs. Als die Duitschers er maar uit wilden komen, als ze maar eens een open

195

strijd op zee met ons aandurfden, dat zou wat anders zijn. Doch, geduld, onze tijd zal ook wel eens komen, en dan..."

200

Evenwel, de Duitschers komen er niet uit, althans voorloopig schijnen ze er geen plan op te hebben. Ze bestoken den vijand thans nog slechts zooals zij het als de zwakkeren op zee kunnen doen. In het merkwaardige boek van generaal von Bernhardi - een boek, dat hier den laatsten tijd schier door iedereen gelezen wordt, vond ik door hem geschreven omtrent Duitschland's taktiek in den "komenden" zee-oorlog tegen Engeland, het volgende aangeteekend: "Den vijand moeten wij tot verveling drijven en uitputten door hem te dwingen tot blokkade en te vechten tegen alle mogelijke middelen, die wij zullen aanwenden tot verdediging onzer kusten; onze vloot zal hem onder de bescherming dier hulpmiddelen telkens kleine verliezen berokkenen en dan zoo

205

zullen wij hem geleidelijk kunnen dwingen tot een geregelden slag op de open zee." En verder: "Torpedobooten spelen een belangrijke rol in de strategie van verdediging en aanval beiden en wat torpedobooten betreft zijn wij, dank zij de hooge standaard van het personeel en de uitmuntende constructie, alle andere naties vooruit. Daarmede zullen wij tot verdediging onzer kusten - door onverwachte aanvallen op de eskaders des vijands veel kunnen bereiken. Bovendien moeten onze mijnen volkomen in orde zijn."

215

Men weet dat veel van hetgeen von Bernhardi over Duitschland's optreden in den zee-oorlog, evenals zooveel anders, dat hij in zijn boek voorspelde, bewaarheid wordt.

220 Engeland heeft echter, ook al hebben de Duitsche onderzeeërs gisteren ongetwijfeld
zijn zeemacht een klap van beteekenis toegebracht, nog niet de minste reden bezorgd
te zijn. Niet alleen, dat het de oppermacht ter zee behoudt, doch wanneer men bijeen
neemt hetgeen de Brit den Duitscher sedert den 4en Augustus op zee berokkend heeft en
225 hetgeen de Duitscher de Britsche zeemacht deed lijden, dan is Engeland nog steeds
voor. Immers, Engeland vernietigde of stelde buiten gevecht: zeven kruisers, drie
gewapende koopvaardijbooten, drie onderzeeërs, twee vernielers, een torpedoboot, een
mijnlegger, een proviandschip, terwijl Duitschland aan den vijand ontnemen kon zes
kruisers, een gewapende koopvaarder – de "Oceanic", die op de rotsen van de Schotsche
230 kust liep – een onderzeeër, een kanonneerboot. "Wij moeten eigenlijk nog verwonderd
zijn," zegt de "Westminster Gazette" van avond, "dat wij nog niet meer verliezen
hebben geleden door de mijnen, onderzeeërs en andere vernietigers, waarmede de vijand
meent ons te kunnen dwingen. Wat wij door onze zeemacht winnen, kunnen wij leeren uit
het eenvoudige feit, dat de zee, die voor den vijand gesloten is, open is voor de
235 koopvaardij-schepen der geallieerden en dat gedurende de acht eerste weken van den
oorlog slechts twaalf schepen der Britsche koopvaardijvloot op zee gezonken zijn.
Dank zij deze bescherming, kunnen wij in dit land onze zaken doen, onze bedrijven
laten werken en buiten sluiten de ellende en het gebrek, waaronder andere landen
lijden. Alle eere dus voor de dappere mannen, die hun leven geven en de gevaren onder
het oog zien van mijnen en onderzeeërs, waardoor wij zelfs in oorlogstijd een
240 betrekkelijk leven vol van alle gemakken kunnen leiden."

De maritieme medewerker van de "Times" meent, dat het zeer wel mogelijk is, dat de
onderzeeërs, die in de Noordzee hun slag sloegen uit de haven van Embden gekomen
waren en hij vervolgt dan: "Er is blijkbaar geen beter verdedigingsmiddel voor onze
vloot tegen die bedreiging door onderzeeërs dan voortdurende waakzaamheid en
245 herhaaldelijke verandering van positie. Zoo lang onze schepen in gang blijven is de
kans door een torpedo te worden getroffen aanmerkelijk verminderd. Maar is om de
begrijpelijke nieuwsgierigheid van het publiek te bevredigen de geheimzinnigheid over
de beweging der vloot niet ietwat verminderd in tegenstelling van de voorzichtigheid,
die men in de eerste dagen van den oorlog betrachtte? Er heeft den laatsten tijd in
250 sommige bladen nog al een en ander gestaan over het slechte weer en den invloed, die
het kan hebben op de vermindering van activiteit der surveillance door vernietigers.
Er hebben den laatsten tijd ook vele berichten de ronde gedaan over het transport van
troepen naar Frankrijk en dat kan niet geschieden zonder begeleiding van
marinevaartuigen. Het is dus mogelijk, waar het niet bekend is in hoeverre
255 Duitschland nog ingelicht wordt door zijn spionnen in dit land, dat de indruk is
gegeven dat er oorlogsschepen waren in het zuidelijk deel der Noordzee en dat
onderzeeërs daarnaar zochten; ook dat door het slechte weer de bewaking eenigszins
verslapt is. Er is nog een middel waardoor de bedreiging door de onderzeeërs van den
vijand kan beantwoord worden en dat middel is reeds vroeger geopperd. Onderzeeërs
260 kunnen onder water niet zien en hun bewegingen kunnen dus aanmerkelijk tegengewerkt
worden door mijnen. Tot dusverre, dus hebben de marineautoriteiten ons verklaard,
hebben deze geen mijnen gebruikt, doch als er geen ander middel is om de Duitsche
onderzeeërs te verhinderen in onze wateren te manoeuvreeren, zou het dan niet
verstandiger zijn hun kust te bemijnen en hen in te sluiten, en hun vloot eveneens?"
265 Hoe dit alles ook zij, het is bewezen dat de Duitsche onderzeeërs de Britsche vloot
herhaaldelijk bedreigen en dat men hier meer van dergelijke rampen als die van
gisteren onder de oogen heeft te zien. Het Britsche publiek is daarop dan ook
voorbereid, vertrouwend dat 's lands zeemacht toch ten slotte zegevierend zal wezen.
Het wacht kalm en waardig af en kijkt vandaag weder belangstellend naar het
270 luchtschip, dat op dit oogenblik cirkeltochten doet boven Trafalgar-Square en de
Theems.

Onze Londensche correspondent schrijft dd. 21 Sept.: Gisteren kon men in een der
Londensche Zondagsbladen, "Reynolds' Newspaper" ongeveer een kwart kolom nieuws
vinden gedrukt... in de Nederlandsche taal. Er stond als opschrift boven:
275 "Oorlogsnieuws voor Vlamingen". – "News in Flemish for Belgian Refugees". Het stuk
bevatte een kort overzicht van het voornaamste oorlogsnieuws en was geschreven in
zuiver Hollandsch, niet in het Vlaamsch dialect, en het was dus blijkbaar door een
landgenoot opgesteld. Voor de tallooze Vlamingen, die thans in deze stad gastvrijheid
genieten, zal het stukje zeker een verrassing geweest zijn. Verder de mededeeling dat
280 de Hollandsche kerkeraad in deze stad door den oorlog moeite heeft de godsdienst-
oefeningen op den Zondag te doen plaats hebben. De predikant is gedwongen eenigen
tijd rust te nemen en bevindt zich buiten Londen, en aangezien predikanten in
Nederland, vermoedelijk door het gevaar van verraderlijke mijnen op zee, liever niet
naar hier komen om een predikbeurt te vervullen, is de Kerkeraad gedwongen geworden,
285 wilde men de kerk niet sluiten, een beroep te doen op leeken, die zich in staat

achten Zondags een passende toespraak of lezing te houden voor de gemeentenaren. Het feit is vermoedelijk eenig in de geschiedenis van eenige Nederlandsche kerkelijke gemeente.

290 **FRANKRIJK.**

Het moderne slagveld.

Onze Londensche berichtgever schrijft: Hamilton Fife geeft de volgende schets van het vreeselijke van den modernen oorlog in de "Daily Mail": "Dit is geen oorlog van menschen, het is oorlog van machines." Zoo sprak een gewoon officier, en hij zeide
295 het vol bitterheid, want hij had meer dan de helft van het bataljon, dat hij had gecommandeerd, zien weggevaagd als het gras onder de zeis, door die vreeselijke mitrailleuses. "Er is iets vreeselijks zielloos in," vervolgde hij, "het is beestachtig onmenschelijk. Mannen draaien een handvat om en de dood vliegt er uit "in
300 groote bundels". Wat deze veldslag geweest is – het is in werkelijkheid één slag, de Marne en de Aisne – kan niemand beseffen, die het niet heeft bijgewoond. Menschen konden elkander nooit doden bij hoopen, bij honderden te gelijk. Zij zouden walgen van zulk een slachten op groote schaal. Zij zouden uitroepen: "Wij zijn soldaten, geen slachters. Een slagveld moet geen abattoir zijn." Slechts vernuftig uitgedachte
305 machines, gemaakt om menschen te doden als sprinkhanen, wanneer die over een vruchtbaar land komen; slechts automatische moordenaars zonder hart of medelijden, of wroeging, konden de aarde bedekken met doden, op zulk een vreeselijke wijze." Een groote kurassier vertelde hoe, nadat een massa Duitsche infanterie uiteen geslagen was, en nog eens uiteen geslagen, er een wal van lijken was, een wal, waarover men met de paarden heen moest springen. Een andere man, een chasseur te voet, beschreef
310 een bietwortelveld, waar de Duitschers dood lagen, als een plaats "waar zij lagen bij honderden, alsof zij door den bliksem waren getroffen. Zoo doodt onze soixante-quinze", gelijk de goede God doodt, wanneer hij vertoornd is en zijn toorn doet gevoelen door het hemelvuur. – Ziet, gedood waar gij stond!"

De "soixante-quinze" is het Fransche 75-millimeter kanon, waarover de soldaten met
315 genegenheid spreken. Zij hebben eigenaardige manieren. Hun artillerie leeft voor hen. Zij spreken er over met een persoonlijk gevoel van dankbaarheid en bewondering. Ook de bajonetten hebben zij verpersoonlijkt. Een der gewonde Spahis sprak van een mantegen-man gevecht – zij zijn zeldzaam geweest – waarbij "Rosalie" grootsch werk had gedaan. "Rosalie," verklaarde hij, "zoo noemen wij ons blanke wapen. Wij doopten het
320 zoo op een avond toen wij het met goed effect gebruikt hadden. Maar het aantal dat "Rosalie" voor haar rekening heeft, is klein in vergelijking van de massa's, die "automatisch" gedood zijn. Aan Duitschen kant is het de mitrailleuse, het Maximkanon, dat de meeste schade aanricht; aan Fransche zijde, de "soixante-quinze." Verschillende doktoren vertelden mij, dat de wonden der Duitschers meerendeels veel
325 ernstiger zijn dan die der Fransche of Britsche soldaten. "De Fransche granaten barstten met vreeselijk effect. Zij scheuren beenen en armen aan stukken. Als zij hoofd of onderlijf raken is alles voorbij. Het is volkomen juist," voegde hij er bij op mijn desbetreffende vraag, "dat mannen dood gevonden werden zonder eenige verwonding. Wij vinden hen als wij over het slagveld gaan, knielende, zittende in de
330 loopgraven in natuurlijke houdingen, alsof zij nog leefden; juist zooals zij knielden of zaten toen de granaat barstte en hen in een oogenblik door de meliniet-dampen verdoofde. O, dat slagveld aan de Marne! Nooit is er een oorlog geweest, die iets zoo vreeselijks te zien gaf. Als de lijken daar in hun massa's lijken van dieren waren, zouden wij medelijden hebben. Maar mannen, Monsieur, mannen! Nooit heeft de wereld
335 zóó iete gezien!" Dat klinkt overdreven; misschien zeggen sommigen uwer: "Die mannen hadden nooit een slagveld gezien." Welnu, hier volgt het getuigenis van eene, die andere slagvelden zag; die aanschouwde de slagvelden in den Balkan-oorlog, waar men de doden telde in nooit-gehoorde cijfers.

Een Roode Kruis zuster, een bekwaam, degelijke Fransche vrouw, die herhaaldelijk
340 aangewezen werd voor werk, dat buitengewone hoedanigheden van kalmte en bedrevenheid vorderde, zegt: "Afschuwelijk! Afschuwelijk! Afschuwelijk!" en dan sluit zij even haar oogen in haar handen om de vreeselijke beelden weg te vagen, die voor haar opdoemen. "Denk eens aan het aantal – twee millioen. Dat is nooit geëvenaard. Denk
345 aan de juistheid der doodende machines! Aan het aantal dier machines! Aan de ontzettende voorraden, ammunitie, die zij verslinden. Duitschland moet één groot hospitaal zijn. Frankrijk begint hetzelfde te worden." Ik heb zelf gezien. Ik heb juist gereisd van de Atlantische kust door het midden van Frankrijk, overal zijn gewonden. Reeds worden bedden schaars, al zij[n] er gelukkig zoovele lichtgewonden, dat zij spoedig genezen en ruimte kunnen maken voor anderen. Maar men gaat het
350 ontzettende der worsteling beseffen als men elke beschikbare school, gesticht, openbaar gebouw zich herschapen in een hospitaal, even goed als vele groote spoorweg-

stations en tal van particuliere woningen, en dan te bedenken dat het in Duitschland nog veel erger is..." En nog altijd duurt aan de Marne, èn aan de Weichsel, èn aan de Sava, èn op de zeeën die vreeselijke slachting voort! Hoè lang nog? Hoè lang?

355

Een nieuwe Fransche hyper-dreadnought.

Volgens een bericht uit Lorient aan de "Agenzia Stefani" te Rome is een nieuwe Fransche hyper-dreadnought, de "Gascogne", een schip van 25,000 ton, in tegenwoordigheid van den minister van marine Augagneur te water gelaten. Het is 175 M. lang, zijn machines ontwikkelen 32,000 P. V., de snelheid is 21 knopen. De "Gascogne" is bewapend met 12 stuks 34 c.M. kanonnen, met 24 stuks 14 c.M. kanonnen en 4 stuks 4.7 c.M. kanonnen en 6 torpedo-lanceerbuizen.

360

BELGIË.

365

De toestand te Brussel.

Onze correspondent te Antwerpen seint: Een betrouwbaar vriend uit Brussel naar Antwerpen gekomen, deelde mij eenige bijzonderheden mede over den toestand aldaar. De stemming van de Brusselsche bevolking is zeer gedrukt. Men hoopt op Antwerpen en snakt naar verlossing. De Duitsche bezetting is lang niet zoo talrijk als in den beginne, naar schatting circa 70,000; in den aanvang daarentegen was hun aantal meer dan 200.000. Ook zijn er nog een paar duizend Oostenrijkers, van wie velen slecht gekleed zijn. Er zijn vele voetzieken. Voedsel schijnt de bevolking vooralnog niet te ontbreken. Langzamerhand echter doet zich gebrek aan steenkool en gas gevoelen. Tot heden was het gedrag der Brusselsche bevolking bewonderenswaardig. Men houdt zich kalm, maar men leeft op een vulkaan. De toestand moet spoedig veranderen, want het geduld loopt ten einde. De toekomst ziet er somber uit. Nog heeft Brussel zelf van gewelddaden verschoond, maar in de voorsteden en buitengemeenten werd heel wat verwoest. Het prachtige kasteel te Eppenheim, toebehoorend aan den Franschen kunstliefhebber Georges Giroux, is geheel verbrand, met de ganschen inboedel, oude kostbare meubelen en belangrijke moderne schilderijen. Volgens verklaringen, afgelegd door een bekend Brusselsch socialist aan Antwerpsche dagbladschrijvers, wordt de toestand wat de voeding betreft, met den dag bedenkelijker. De Duitschers zijn met levensmiddelen roekeloos omgesprongen. Voortaan wordt de voeding georganiseerd. Iedere inwoner ontvangt dagelijks 200 gram brood en een halven liter vleeschsoep. Op sommige dagen werden 360,000 rantsoenen uitgedeeld aan 180,000 personen, niet alleen behoeftigen, maar zelfs aan groote eigenaars en renteniers. Mijn zegsman beweerde, dat de reglementeering van de voeding zou worden voortgezet tot na de Duitsche bezetting. Hij bevestigde, dat geen dagbladen meer verschijnen. De stad heeft een doodsch aanzien, 's Avonds is de duisternis bijna volkomen. De inwoners weigeren de koffiehuzen te bezoeken om geen Duitschers te ontmoeten, ofschoon men zich op elk uur van den dag en nacht op straat mag bevinden. De Brusselsche gemeenteraad hield herhaaldelijk zittingen. Eens hebben de Duitsche autoriteiten zich willen doen vertegenwoordigen. Burgemeester Max verklaarde de zitting te zullen opheffen, indien ook maar een Duitscher aan de vergadering deelnam. De Duitschers hebben daarop niet meer aangedrongen. De nieuwe burgerlijke ambtenaar von Sandt uit Aken is nog niet aangekomen.

370

375

380

385

390

395

Een Duitsche vlieger boven Antwerpen.

ANTWERPEN, 27 Sept. (Eigen bericht.) Een telegram van gisteren meldde het bezoek van een "Taube" boven Antwerpen. Deze verkenning op klaarlichten dag baarde opzien in de anders zoo kalme stad, waar sinds dagen geen opzienbarende [ge]gebeurtenissen voorkomen en geen enkel nieuws emotie verwekt. Zoodra de Duitsche vlieger op een hoogte van ongeveer 1800 meter in den helderblauwen herfsthemel opgemerkt werd, liep in alle straten de bevolking samen. Het was typisch te hooren hoe sommigen pittig Antwerpsche verwenschingen naar den vijandelijken vogel omhoog zonden; maar de vlieger werd ook op andere, gevaarlijker, wijze bestookt, namelijk door de kanonnen van de forten; met die shrapnells in zijn onmiddellijke nabijheid voelde de Duitscher zich blijkbaar niet veilig, althans hij voerde eenige weifelende draaiende bewegingen uit. Op hetzelfde oogenblik of er barstte een shrapnell vlak bij hem, zoodat het toestel waarschijnlijk getroffen werd. Toch gelukte het, hem zijn evenwicht te bewaren en een grotere hoogte bereiken, waarna hij snel in de richting van Lier verdween. Geloofwaardige ooggetuigen beweren, dat een luchtschip op nog grotere hoogte den vlieger vergezelde. Op den terugtocht heeft deze laatste te Schooten drie bommen geworpen, welke zelfs geen stoffelijke schade hebben aangericht. Reeds in den voormiddag had een Taube te Duffel twee bommen gewogen, welke in het water terecht kwamen. Aangaande de gevechten, welke zeker op dit oogenblik worden geleverd, kan ik alleen mededeelen, dat het Duitsche observatieleger zich in de omstreken van Aalst

400

405

410

415

heeft opgesteld en op verschillende punten met Belgische troepen in aanraking kwam. Gunstige berichten komen binnen.

420

Nog een Zeppelin.

OSTENDE (via Londen), 27 Sept. (Reuter.) In den afgeloopen nacht vloog weder een Zeppelin rond. Het luchtschip kwam echter ditmaal niet te Ostende, maar vloog over Aalst, Gent en Deynse, waar het te 1 uur 30 vijf bommen neerwierp, en toen in de

425

DUITSCHLAND.

Een soldatenbrief.

In een Duitsch blad vinden we een soldatenbrief, waarvan de schrijver blijkbaar niet al te zeer onder den indruk was van de verschrikkingen van het verblijf in de loopgraven. Althans, uit zijn toon blijkt, dat hij den moed erin tracht te houden. Wij laten hier een gedeelte eruit volgen: Vandaag is het den zevenden dag, dat wij, ingegraven in diepe loopgraven, in de nabijheid van C. liggen in een gedeelte van een gevechtsfront dat 110 K.M. lang heet te zijn. Aan het suizen van de granaten zijn we al gewoon geraakt. Gisteren hebben we onzen kapitein – trouwens een prachtkerel – het ijzeren kruis op de borst gehecht. Links van mij ligt mijn sergeant lustig een sigaar te rooken, terwijl hij de post uitzoekt, die van nacht in de gevechtslinie is gebracht. Ah, ik krijg ook wat: sigaretten, chocolade en kaarten. Duizendmaal dank – we rooken hier soms met ons drieën één cigaret. Linnengoed behoef je me niet te zenden; de Franschen zijn goed voorzien, dus daaraan is geen gebrek. Vandaag gaan we in het zesde groote gevecht, dat we meemaken. Onze compagnie is de trots van het regiment. Onze kapitein is de eerste van onze afdeeling die het ijzeren kruis kreeg. Denk er aan, alsjeblieft, dat je nu voortaan op het adres zet: Gefreiter. We liggen hier nu al zes dagen in de modder – doe het ons maar eens na! Zoo straks zal het er wel op los gaan – en dan zullen ze met ons de Aisne in en zwemmen. Lichamelijk doorsta ik alles heel goed, ik voel me best. Gelukkig, daar is het sein, we moeten er op uit, weg uit het modderbad!

430

435

440

445

Nederland en de oorlog.

De "Gelria".

De "Gelria" is, volgens een bij de directie van den Kon. Holl. Lloyd ontvangen bericht, vrijgelaten, zonder dat 't heeft behoeven te lossen. Het schip is gistermiddag 12 u. van Falmouth vertrokken en wordt hedenavond te IJmuiden en morgenochtend te Amsterdam verwacht.

455

Het koninklijk echtpaar in het kamp.

H. M. de Koningin en Z. K. H. prins Hendrik woonden gisterochtend de godsdienstoefening bij in het soldatenkamp onder Loosduinen.

460

Contrabande.

Het is juist tien jaren geleden, herinnert de "N. R. Ct.", dat de Engelsche regeering, toen onzijdig in den Russisch-Japanschen oorlog, met volkomen juisten nadruk opkwam tegen de onredelijke en voor den neutralen handel hoogst nadeelige uitbreiding, die de Russische regeering toenmaals gaf aan het begrip contrabande. De Russische regeering had b.v. levensmiddelen en steenkool tot absolute contrabande gestempeld. Wij wezen er in ons blad van 4 dezer reeds op, hoe de Britsche regeering thans precies hetzelfde doet, wat zij in 1904 zoo terecht wraakte; weliswaar noemt zij levensmiddelen en brandstoffen nog conditioneele contrabande, maar zij behandelt deze en alle andere conditioneele contrabande metterdaad als absolute. Thans heeft de Engelsche regeering nog een stap verder gedaan door verschillende goederen, waarvan bij het door haar voor dezen oorlog aanvaarde 28ste artikel der Londensche Declaratie bepaald is, dat zij niet tot contrabande kunnen verklaard worden, toch tot conditioneele – dat is dus feitelijk absolute! – contrabande te stempelen. (Vgl. Sct. van 25 dezer no. 225 A.). Wij achten het – aldus de "N. R. Ct. – onzen plicht er hier met nadruk op te wijzen, dat de Britsche regeering zodoende "regardless of the well-established rights of neutrals", gelijk de minister van buitenlandsche zaken, Lord Lansdowne, op 12 Aug. 1904 de Russische taktiek karakteriseerde, gebruik maakt van het feit, dat de Londensche Declaratie niet is kunnen in werking treden, teneinde den onzijdigen en dus ook den Nederlandschen handel op hoogst willekeurige wijze aan banden te leggen.

475

480

Comité van Ned. uitgewekenen uit België.

Gistermorgen is de delegatie van het Comité, bestaande uit de heeren B. Wijnperle, H.

485 Walewijk en A. Daniëls, in opdracht van Z.Ex. den Minister van Buitenlandsche Zaken
naar Antwerpen vertrokken. Daar verschillende personen geen gevolg hebben gegeven aan
den oproep van het Comité wijst het er met nadruk op dat voor die personen die niet
op dezen oproep verschijnen, in België niet kan worden opgetreden. De gelegenheid om
de noodige inlichtingen alsnog het Comité te verschaffen bestaat van heden (Maandag)
490 af op het bureau van het Comité Singel 334. Ook nieuwe inschrijvingen kunnen van dien
datum af (uitgezonderd a.s. Woensdag) wederom plaats hebben. Daar het Comité in
directe verbinding blijft met de delegatie in Antwerpen zullen alle gedane stappen
door middel van de Pers het publiek worden bekend gemaakt.

Verbod uitvoer van paarden.

495 Het bestuur van het Nederlandsch Landbouw-Comité heeft, zoo meldt het *Nederl. Landb.*
Wkbl., de aandacht van den directeur-generaal van den Landbouw gevestigd op het feit,
dat door het verbod van uitvoer van paarden, ouder dan 1 jaar, de belangrijke handel
in 1½-jarige paarden geheel is gestremd, en verzocht nader te willen overwegen, of
het niet mogelijk zal zijn het verbod onder de noodige voorwaarden te beperken tot
500 paarden, ouder dan 1½ jaar.

Gezelligheid op de forten.

Aan de bezetting van het fort bij Krommeniedijk is Vrijdagavond veel genoeg bereid.
De dames Vis, piano, en de Rooy, viool, benevens de heer Sloot, voordrachten, maakten
505 zich zeer verdienstelijk. De avond werd besloten met een Wilhelmus voor piano en
viool, hetgeen staande door de bezetting werd medegezongen.

DE VROUW.

De Mode in Oorlogstijd.

510 Nu werken ze allen nog door: Worth en Paquin en Drécoll en Callot; Doucet en Bernard
en Besschoff-David; er worden nog japonnen en mantels getooverd in de groote
Parijsche modepaleizen, waar men de modellen creëert en van waar al de heerlijkheden,
de sprookjes van tulle en zijde de wereld worden ingestuurd. De groote wereldhuizen
werken en leveren nog en bij Georgette, Lewis, Virot en Reboud zien dagelijks
515 coquette toques het nieuwe levenslicht. Nòg werkt het Mode-Parijs, nòg geeft het den
toon aan. De Nederlandsche elegante vrouwen behoeven zich niet te verontrusten; de
Mode, na jaars- zoowel als wintermode, waren reeds gecreëerd vóórdat de mobilisatie
in Europa begon. Want de groote modehuizen ontvangen hun grondartikelen reeds zes
maanden van te voren. In September en October worden voorbereidingen gemaakt en
520 maatregelen genomen in verband met de zomermode, en in Februari en Maart is men reeds
weer bezig om voor het winterseizoen bestellingen te doen. In Juli ontvangen de
groote modezaken in de hoofdsteden der verschillende rijken hun winterbezending, en
de twee maanden, die dan nog en verschieten, voordat het najaarsseizoen aanvangt,
worden besteed om zich te prepareeren. Zoodat ook in ons land de groote huizen reeds
525 bijna alles binnen hadden vóór de mobilisatie. *Bijna*. Want de Parijsche modellen
waren nog niet gekomen; ze worden tegen het eind van Augustus afgezonden; dit jaar
zal het wel October worden, dat ze, via Havre en Londen, ons land bereiken.
Grondstoffen en mode-artikelen in anderen vorm betreft Nederland zoo goed als niet
van eigen bodem. In Tilburg worden wollen stoffen gemaakt en Twente fabricceert de
530 Europeesche katoentjes, die niet op de Europeesche markt worden gebracht, maar in
enorme bezendingen naar Nederlandsch en Britsch-Indië uitgevoerd. Wij betrekken
bijkans alles uit het buitenland!

Engeland brengt ons wollen stoffen en katoenen fluweel, bonneterie- en
tricotageartikelen.

535 *Duitschland* levert kousen uit Chemnitz; broderies uit Plauen, laken uit Aken, wol en
katoen en confectie-artikelen bp elk gebied.

Frankrijk stuurt ons de modellen van costuums en mantels; van blouses, peignoirs,
kinderartikelen, japonnen. Wollen stoffen (Roubaix, Tourcoing, Rheims, Paris),
fluweel en mousseline, crêpe de Chine, tulles, voiles en voilettes, auto-sluiers,
540 shawls, parfumerieën; (Lyon) bedrukte katoenen stoffen en kanten; (Calais, Chantilly,
Valenciennes, Caudry, Lyon); handschoenen (Grenoble); bontwerken komen uit Parijs,
waar de ruwe, uit Leipzig aangevoerde bonten worden geleverd. Uit Parijs komen ook de
lingeries, de fijne dessous, veeren boa's, hoeden en alle hoedengarnituren (bloemen,
fantasieën, exotische vogels, enzoovoorts) en alle artikelen, welke onder den naam
545 van nouveautés en colifichets (prulletjes) worden in den handel gebracht. Lint en
fluweel, waarvan hoeden worden gemaakt, uit St. Etienne. En ook komt, uit het zuiden
van Frankrijk, de fijne "Iersche" kant.

België levert ons lingeries, kanten, wollen stoffen, laken (Verviers).

Oostenrijk brengt leer-artikelen, handschoenen, bedrukte katoenen, fijnste

550 dameslakens en wollen stoffen.
Uit Italië komt zijde (Como en Milaan).
Uit Zwitserland lingerie's, broderies, kant (St. Gallen), zijde (Zurich) wollen en
zijden tricotage-artikelen en wollen sportartikelen.
Parijs werkt en levert nog – maar in Parijs is 't stil. De toonaangevende vrouwen en
555 heele drommen van haar volgelingen hebben de hoofdstad verlaten juist in den tijd dat
anders de *derniers cris* op modegebied worden gedragen, bewonderd, afgekeurd. Zoodat
er héél veel blijft liggen; wel moet overblijven. En of het voorjaar van 1915 iets
aparts zal brengen? 't Cachet 1915? Als al de schakels, waaruit de Modeketting is
saamgesteld, niet volkomen in elkaar blijven grijpen, valt heel het subtiele
560 kaartenhuisje ineen. Dan brengt het volgend seizoen ons een verouderde "nouveauauté".
Hoe zullen de mode-vrouwen dat kunnen dragen? A. Z.

Goede Nederlanders.

565 Onze Berlijnsche correspondent schrijft: In het avondblad van 22 September schrijft
het "Handelsblad", dat door onjuiste inlichtingen van Nederlandsche consuls het
voorgekomen is, dat in het buitenland gevestigde Nederlanders, niet dienstplichtig,
zich oogenblikkelijk per eerste scheepsgelegenheid naar hun vaderland begeven hebben,
nodeloos hun betrekking opgevend, hun vrouw en kinderen achterlatende. En bij de
mededeeling, dat dit geschied is in Engeland en Canada, werd het vermoeden
570 uitgesproken, dat dit ook op meer plaatsen voorgekomen zou zijn. Dit vermoeden is
juist. Ook in Berlijn is iets dergelijks geschied. Eén frappant voorbeeld is me
hiervan bekend. In hoeverre de geheele verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij het
consulaat-generaal – consul George, de ziel daarvan, verdedigt als reserve-Hauptmann
thans zijn vaderland – wil en kan ik thans niet beoordeelen. Wellicht zijn de
575 omstandigheden daarvoor later beter.

Laatste Berichten.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

In België.

580 ANTWERPEN, 27 September. (Eigen Bericht) (Officieel) Zaterdag werd een Duitsche
detachement, bestaande uit een brigade infanterie en twee cavalerieregimenten met zes
batterijen, waarvan twee zware, verrasten tijdens den tocht van Brussel naar
Dendermonde. In front en flank aangevallen, zijn zij wanordelijk terug getrokken in
de richting van Assche, achterlatend talrijke krijgsgevangenen, gewonden en munitie.
585 Zondag hebben zij Mechelen beschoten met verdragend kanonnen en talrijke troepen
zijn zij het Belgische front genaderd tusschen Mechelen en Aalst. Verschillende
Duitsche aanvallen zijn mislukt. Nabij Aalst heeft Belgische cavalerie den Duitschen
linkervleugel aangevallen. De Belgische troepen hebben in het algemeen zonder moeite
de ingenomen stellingen bewaard.

590

BEURS EN NIJVERHEID.

De Londensche Beurs.

Het besluit der Engelsche regeering om het algemeene moratorium op 4 November te
beëindigen, geeft in de kringen der Londensche effectenbeurs aanleiding tot de
595 opvatting dat tegen dien tijd ook de beurs zal worden heropend, of althans dat
maatregelen zullen zijn genomen tot afwikkeling der openstaande leeningen, aangezien
de tegenwoordige toestand ter beurze feitelijk een moratorium op zichzelf vormt, dat
naar men meent tegelijk met het algemeene moratorium zal moeten verdwijnen. Of deze
opvatting juist is, aal nader moeten blijken. Zeker is, dat door het beursbestuur
600 krachtig wordt gewerkt aan plannen tot afwikkeling der zaken, waarbij thans blijkbaar
op steun van de regeering wordt gerekend. Naar het heet, is eenige dagen geleden
reeds een volledig plan aan den minister van financiën voorgelegd, doch kon deze zich
hiermede niet in alle opzichten vereenigen.

605 Uit het door het beursbestuur ingestelde onderzoek is gebleken dat de engagementen
voor den loop account (welks afrekening tot 14 October was uitgesteld en die nu
verder aal worden verschoven tot half November) het betrekkelijk matige bedrag van
£35 millioen bereiken, voor zoover zij althans via het Clearing House verrekend
zullen worden. In normale tijden is met den account in doorsnede een bedrag van £100
millioen gemoeid, in "boom"tijden vaak een vele malen hooger cijfer. Ook het bedrag
610 dat door Engelsche bankinstellingen aan beursfirma's is uitgeleend, valt betrekkelijk
mede. Het blijkt ongeveer £80 millioen te vertegenwoordigen. Veel hooger is echter
het cijfer dat door de banken aan kooplieden, industrieelen enz. is verstrekt tegen
onderpand van fondsen, hetwelk op £250 à £300 millioen wordt geraamd. Een geforceerde
daling ter beurze zou natuurlijk ook de marges op deze aanzienlijke voorschotten in
615 gevaar brengen. Vandaar dat men verwacht dat de regeering zal bijspringen,

vermoedelijk door de een of andere garantie, in den geest als ten aanzien van wisselschulden is geschied. Een der moeilijkste quasties bij een eventueele heropening der beurs zal de regeling der posities van firma's zijn, die een belangrijke continentale cliënteel hebben en die hun vorderingen niet kunnen innen. Eenige der grootste Londensche beursfirma's, die in dit geval verkeerden, moeten gedreigd hebben zich failliet te zullen laten verklaren indien de beurs vóór het einde van den oorlog wordt heropend. Daar in dat geval een "krach" niet te vermijden zou zijn en men anderszijds de effectenmarkt niet langer wil schorsen dan in verband met den algemeenen toestand strikt noodzakelijk is, zal dit punt geheel geregeld moeten worden, door het overnemen der posities of op andere wijze, alvorens een heropening der beurs mogelijk zal zijn.

De geldmarkt te Londen.

De discountoersen te Londen zijn eenigszins opgelopen. Vrijdag noteerde 3 m. papier 3 1/8-3 1/4% 6 m. ca. 3 3/4%. De eenjarige Britsch-Indische schatkistwissels werden op een 4 1/8% basis omgezet, de laatste uitgifte van Engelsche Schatkistwissels op een basis van ca. 3 3/8%. Er werden te Londen onderhandelingen gevoerd omtrent de plaatsing van £600,000 Noorsche schatkistwissels met een looptijd van één jaar op een 5 3/4% basis. Van dit bedrag is £180,000 nodig voor betaling van coupons van in Engeland geplaatste Noorsche fondsen en de rest voor betaling van in Groot-Britannië gekochte grondstoffen, die moeilijk op andere wijze kunnen worden betaald, in verband met de desorganisatie van den wisselhandel. Het geheele bedrag blijft dus in Engeland. De zilvermarkt blijft stil. De zilvervoorraad te Bombay is verder van 4800 tot 4700 baren teruggegaan. Op 18 dezer zijn 240,000 oz. zilver van San Francisco naar Hongkong verscheept.

De economische toestand in Engeland.

De President der Kamer van Koophandel te Birmingham deelt mede, dat de toestand in zaken aldaar beter is dan na bijna twee maanden oorlog verwacht mocht worden, en dat naar zijn meening reeds een verbetering is ingetreden. De werkloosheid is thans iets boven het gemiddelde. De financieele moeilijkheden zijn niet meer zoo acuut. Wat echter beslist nodig is, is een volledig herstel van den wisselhandel. Zoo lang dit niet het geval zal zijn, blijft de export aanzienlijk nadeel ondervinden. Dank zij de vloot heeft de aanvoer van grondstoffen en voedingsmiddelen bijna op normale wijze plaats. (Bij de beoordeeling der cijfers van de werkloosheid in Groot-Brittannië moet in het oog worden gehouden, dat honderdduizenden, die zich tot dienstneming in het nieuwe Britsche leger hebben verbonden, niet meer tot de werklozen worden gerekend. Zonder deze zeer bijzondere werkverschaffing zouden de cijfers er veel minder gunstig uitzien. Red. Hbld.)

De handelsoorlog.

Uit Melbourne wordt gemeld dat fabrikanten in Victoria en New South Wales aandringen op het heffen van een surtax op Duitsche en Oostenrijksche goederen en op het instellen van voorkeurtarieven voor goederen die binnen het Britsche Rijk zijn vervaardigd. Hieromtrent zal echter eerst een beslissing genomen kunnen worden wanneer de herziening der handelstarieven aan de orde komt. Aangedrongen wordt ook op een bevordering der Australische industrie.

Fransche Bank.

PARIJS, 27 Sept. (Reuter.) De Fransche Bank belast zich met het inwisselen van Belgische bankbiljetten à pari. Deze inwisseling geschiedt alleen voor Belgische vluchtelingen en alleen voor hunne noodzakelijke behoeften.

De Fransche regeering en de wijnbouwers.

Uit Parijs wordt aan "Fin. News" gemeld, dat de Fransche regeering verschillende maatregelen heeft genomen tot steun van het economisch leven. O.a. zullen flinke voorschotten worden gegeven aan de wijnbouwers, zoowel op de aanwezige voorraden, als op het nieuwe gewas.

Uit de textiel-nijverheid.

In verband met de te verwachten vermindering in den afzet van Egyptische katoen, nu de uitvoer naar Duitschland en Oostenrijk wegens den oorlog moet worden stopgezet, overweegt de Egyptische regeering maatregelen om voor de nieuwe campagne een kleinere oppervlakte met katoen te doen beplanten. Men meent dat dit ook niet het oog op wisselbouw voordeelig zou zijn. Op de vrijkomende terreinen wil men tarwe of andere voedingsgewassen doen aanplanten. Intusschen zullen deze maatregelen niet kunnen

685 verhinderen, dat dit jaar een zeer groote gedeelte van den katoenoogst onverkocht blijft en men zint dan ook op maatregelen om door een valorisatie of door het op groote schaal verleenen van voorschotten tegen katoen-ceelen een verdere ernstige daling der katoenprijzen tegen te gaan.
De jute-oogst in Britsch-Indië wordt thans definitief op 10,531,505 balen geraamd, d. i. 1,550,032 balen of 15% meer dan verleden jaar.

Uit de Petroleumindustrie.

690 De Engelsche consul te Sucre in Bolivia deelt mede, dat een Amerikaansch expert een zeer gunstig rapport heeft uitgebracht omtrent een nieuw petroleum-veld, dat in het oosten der provincie Chuquisaca is ontdekt en dat zich over een deel van Bolivia, Brazilië en Argentinië schijnt uit te strekken. Volgens dit rapport is het nieuwe olievelde het grootste ter wereld. "Fin. Times", waaraan wij dit bericht ontleenen, 695 voegt er aan toe, dat een krachtig Amerikaansch syndikaat reeds een concessie heeft verkregen voor den aanleg van een spoorweg van Yacuiba naar Santa Cruz, langs de petroleum-zone en dat het in onderhandeling is getreden met een Engelsche firma voor omvangrijke exploratie en boringen. Een viertal boormachines is naar Manduiti verzonden.
700 Naar de "Times" meldt, is bij het bombardement van Madras door den Duitschen kruiser "Emden" 1½ millioen gallon verloren gegaan tengevolge van de vernieling der petroleumtanks.

Leopoldina Railway.

705 De directie deelt mede dat de betaling van een interim dividend op de 5½% Preferente aandelen wordt uitgesteld, met het oog op de thans in Europa en Brazilië heerschende toestanden. Een beslissing in zake het dividend zal eerst genomen worden wanneer de resultaten over het geheele kalenderjaar bekend zullen zijn.

Uit de Ver. Staten.

710 NEW-YORK, 26 Sept. (Reuter.) Wissel Londen Cable Transfers 4.99, Zichtwissels 4.98. Parijs 5.11, Zilver 53 1/8.

715 Uit de Vereenigde Staten is een verder bedrag van \$350,000 goud naar Canada verscheept. De zilvermarkt blijft vast, op onveranderde koersen.

Het bestuur der New-Yorksche effectenbeurs heeft machtiging gegeven tot het 720 verhandelen van niet officieel genoteerde fondsen tegen iets lager prijzen dan die per 30 Juli, voor zoover dit noodig mocht blijken en de algemeene toestand er niet door wordt geschaad. Men beschouwt dit als een schrede op den weg die tot heropening der effectenbeurs zal leiden.

725 De nieuwe 6 % Notes der stad New-York blijven tot oplopende prijzen gevraagd. De 3-j. Notes zijn tot 102% geld, 102 1/4% papier gestegen, met afdoeningen à 102 1/8%, de 2 j, tot 101-101 1/4, met zaken à 101 1/8, de 1-j. tot 100 3/8-100½, met transacties tot laatstgenoemden koers.

730 De Central of Georgia Railway heeft blijkens haar jaarverslag 3,82% op haar gewone aandelen verdiend, tegen 6,46% ten vorigen jare, de Central of New Jersey 20,86% tegen 26,72% in het vorige jaar.

735 Te Chicago is een maatschappij opgericht met een kapitaal van \$2½ millioen, die zich ten doel stelt den handel met Midden- en Zuid-Amerika te bevorderen, o.a. door het oprichten van scheepvaartdiensten van New-Orleans naar Colon en andere plaatsen in dit gebied.

740 Op de New-York City leening is door beleggers voor ongeveer \$150 millioen ingeschreven. Daar door het bankiers-syndicaat \$50 millioen, zijnde de helft van het te emitteeren bedrag, voor belegging was overgenomen, is aan vrije inschrijvers ca. 30% toegewezen. Kleine inschrijvers ontvingen echter het geheele aangevraagde bedrag. Welk gedeelte in het buitenland werd geplaatst, is nog niet bekend. Het moet echter vrij belangrijk zijn, in hoofdzaak natuurlijk tegen vervallende anticipatiebiljetten.

745 De Comtroller of the Currency deelt mede, dat gebleken is dat vele nationale banken in verschillende deelen des lands goud hebben opgepot en dat een aantal van hen hun reserve tot 75% hebben opgevoerd, terwijl voor het uitleenen van gelden exorbitante rente wordt gevraagd. De aanschrijving van den minister van financiën aan de banken,

bij welke regeeringsgelden zijn gedeponereerd, is blijkbaar een gevolg geweest van deze publicatie.

750

De Standard Oil Company of New Jersey deelt mede dat zij haar geheele personeel weder in dienst heeft genomen en dat de werkzaamheden thans hun normaal verloop hebben.

755

Naar gemeld wordt zal de Mexican Petroleum Company haar vloot onder Amerikaansche vlag doen inschrijven.

760

De United States Smelting Refining & Mining Company (niet te verwarren met de American Smelting & Refining Company) heeft de beslissing omtrent de uitkeering van het kwartaal-dividend van 1½% op de gewone aandelen verdaagd.

765

Door 800 van de 1100 leden der New-Yorksche fondsenbeurs is bij het bestuur een aanvraag ingediend om bij een eventueele heropening der beurs dadelijk arbitrage-zaken met Londen toe te staan. Een beslissing is nog niet genomen. Men meent echter dat aan het met zoo groote meerderheid gedane verzoek gevolg zal worden gegeven.

DE OORLOG, 28 september 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27830]

[Maandag 28 September 1914]

770

EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit 7e bladen.

DE OORLOG

775

De algemeene toestand, — De slag aan de Aisne. — De kringvesting Verdun. — Berichten van de oorlogstooneelen en van de zee. — Brieven en mededeelingen uit de oorlogvoerende landen.

De algemeene toestand.

780

Nog steeds duurt de strijd, over de geheele linie van de Oise tot de Maas met onverminderde kracht voort. Duitsche en Engelsch-Fransche berichten geven een denkbeeld van de kracht, waarmede de aanvallen nu hier en dan daar worden ondernomen, waarmede de verdediging wordt gevoerd. Er wordt aan beide zijden gestreden met alle middelen, die de moderne techniek aan de hand doet. Vliegmaschinen snorren onophoudelijk boven de linies, om de stellingen te verkennen, om de positie op te sporen van de artillerie, om na te gaan, of versterkingen aanrukken en naar welk gedeelte zij worden gezonden. Bruggen worden geslagen, om over de rivieren te trekken, die de stellingen doorsnijden, en bij nacht en duisternis moeten de troepen, die dan een rivier-overgang beproeven, plotseling verlicht door de reusachtige reflectors die in de stellingen aanwezig zijn, een dekking pogen te vinden voor de op hen neervallende projectielen. En zoo gaat het nu reeds dagen lang; over en weer wordt nu een klein voordeel behaald, dat dan weer moet worden opgegeven. Het verhaal uit de "Times" zegt! "Over elken duimbreed gronds wordt telkens opnieuw gestreden, somtijds wel een dozijn keeren. Een dorp is zoo dikwijls door de Franschen en dan weer door de Duitschers bestormd, dat het niets meer is dan een puinhoop." En het resultaat van dit strijden een week lang?

785

790

795

800

805

Het Fransch-Engelsche bericht is het uitvoerigst: het meldt, dat nadat de strijd een geheele week met hevigheid was gevoerd, op den linkervleugel, dus bij Peronne, de Fransche troepen een linie Dompierre-Ribecourt hadden bezet. Tusschen de Oise en Soissons zijn de verbonden troepen iets vooruit gerukt. Van Soissons tot Reims hebben de Duitsche troepen heftige aanvallen gedaan, die echter zijn afgeslagen, evenals een aanval tusschen Reims en Souain. Tusschen Souain en de Argonnen hadden de Duitschers voordeelen behaald, maar sedert hebben de Franschen daar eenig terrein gewonnen. Bij St. Mihiel zijn de Duitschers de Maas overgetrokken — dit was trouwens Zaterdag uit een Duitsch bericht reeds bekend — maar de aanvallen der Fransche troepen hebben hen gedeeltelijk weer op de rivier teruggeworpen. Bij Woevre hebben de Franschen het 14e Duitsche legerkorps met zware verliezen doen terugwijken. In Lotharingen en in de Vogezen zijn Badonvilliers en Lesseux door de Duitschers weder ontruimd. Van Duitsche zijde zijn de berichten wat meer laconisch, en op enkele punten met de Fransche lezing in strijd. Het Duitsche officieele communiqué zegt, dat de omtrekkende beweging der Franschen op den Duitschen rechtervleugel is tot staan gebracht, en dat het gat in de Fransche versperringslinie breder wordt. In het centrum gaat de Duitsche aanval langzaam vooruit, en op den linkervleugel is de Duitsche artillerie

in strijd gewikkeld met de Fransche, op den westelijken Maasoever saamgetrokken troepenmacht.

815 Het is duidelijk, dat in zulk een strijd ontzettende verliezen worden geleden. Er zijn brieven van Duitsche soldaten in ons blad opgenomen, waarin wordt medegedeeld hoe ernstig de verliezen zijn, niet alleen onder de manschappen, maar ook onder de officieren. Geheele regimenten zijn weggemaaid door het vijandelijk geschut, van anderen zijn nog slechts enkele manschappen over; de meesten hebben ontzettend
820 geleden in hun officierscorps. Maar niet alleen aan Duitsche zijde zijn de verliezen groot. Ook aan Fransche zijde worden die zwaar gevoeld. De mededeeling van Hamilton Fife in de "Daily Mail" geeft daarvoor een nieuw bewijs. De pleegzuster, die hij sprekende invoert, zegt: "Denk eens aan het aantal - twee millioen. Dat is nooit voorgekomen. Denk aan de juistheid der doodende machines. Aan het aantal kanonnen, aan de ontzettende voorraden munitie die zij verslinden. Duitschland moet één groot
825 hospitaal worden, Frankrijk begint hetzelfde te worden!" De "Times" zegt: "Ook wij hebben veel geleden. De verlieslijsten toonen, dat van de Engelsche troepenmacht 1100 officieren in één maand zijn gedood en gewond, vermist, en dat er bovendien nog velen zeer ernstig ziek zijn. Er zijn ongeveer vijf infanteriedivisies naar Frankrijk
830 gezonden. Elke divisie telt 600 officieren, zoodat wij in een maand twee officieren verloren op de vijf of 40%. Wanneer de officieren in buitengewonen dienst worden uitgezonden, dan telt nu het Engelsche leger, in vele bataljons, nog slechts vijf of zes officieren. Nu heeft Engeland honderden officieren uitgezonden om de leegten aan te vullen, maar dat kan niet steeds voortgaan, en ieder officier die uitgezonden
835 wordt, zegt de "Times", is een instructeur minder in het land, om de nieuwe troepen op te leiden en voor den dienst geschikt te maken. Het nieuwe leger, dat in Engeland wordt gevormd, zegt het City-blad, zal minstens 18 maanden noodig hebben om geschikt te zijn voor den dienst te velde, en tegenover moderne artillerie te worden gebruikt, en dan nog maar alleen, zoo er voldoende officieren zijn om de troepen te
840 onderwijzen. Zoo gaat het natuurlijk bij de andere legers ook, al zeggen zij het niet zoo openhartig. De aanvulling zal niet gemakkelijk zijn. De berichten die de "Times" bevat over het Oostenrijksche leger zeggen, dat de verliezen daarvan zoo groot geweest zijn, dat er bijna geen officieren meer zijn. Dat is duidelijk, wijl het de taak der officieren is den troep te leiden en dus voorop te gaan. Maar waar moet dat
845 heen? Nu is de achtste week van dezen strijd voorbij. En reeds zijn honderduizenden gevallen, op alle slagvelden, in België, Frankrijk, Oost-Pruisen, Galicië. En nog steeds duurt het voort, aan de Marne, aan Weichsel, aan de San, aan de Save, op de zeeën... overal slachting, dood, moord, vernietiging... Moeten eerst de oorlogvoerende landen zijn uitgemoord, voordat het ernstige woord van vrede wordt
850 gesproken? Is het nu nog geen tijd aan deze slachting een einde te maken? Hoelang nog? Quousque tandem? Dat is de vraag die thans rijst op aller lippen, in aller harten...

Op het Westelijk oorlogstooneel.

855 De strijd in Noord-Frankrijk.

LONDEN, 27 Sept. (Reuter.) Het Persbureau deelt mede, dat de toestand bevredigend is, dat de tegenaanvallen op het Engelsche front teruggeslagen zijn en den vijand zware verliezen zijn toegebracht.

860 Fransche berichten.

PARIJS, 27 Sept. (Reuter.) Communiqué van het ministerie van oorlog, 11 u. 's avonds. In den afgelopen nacht vielen de Duitschers onophoudelijk aan en trachten onze liniën te verbreken, zoo heftig, dat hun blijkbaar bevel was gegeven een beslissing uit te lokken. Zij slaagden hierin niet. Wij namen eenige vaandels, kanonnen en
865 krijgsgevangenen. Het gevecht wordt voortgezet.

De slag aan de Aisne.

Een telegram uit Berlijn bevat de volgende officieus-Duitsche mededeelingen over den slag aan de Aisne: In de afgelopen week hebben de Duitsche troepen belangrijke
870 voordeelen behaald. Nadat de slag tusschen de Oise en de Maas een tijdlang tot stilstand was gekomen, werd in het begin der week opgemerkt, dat de vijand tot verdediging beperkt was. Elke dag had de Duitsche positie doen verbeteren, en dat die stelling thans zeer sterk is, blijkt wel uit de oordeelvellingen van de tegenstanders. William Maxwell, de oorlogscorrespondent van de "Daily Telegraph" zegt: "De Duitschers hebben de natuurlijke moeilijkheden van het land, waardoor een
875 opdringen der verbondenen wordt belet, ook het voordeel van een ontzettend sterk verdedigingswerk, de steengroeven van Laigne tot Compiègne. Deze steengroeven leverden harde witte steen, die voor belangrijke bouwwerken wordt gebruikt, en

880 behoren aan Duitsche maatschappijen. De arbeid werd in den laatsten tijd zoo
ingericht, dat uit de groeve een vesting is gemaakt, die onmogelijk te nemen is. De
groeve is onmogelijk te beschieten, de Fransche projectielen hebben tegen deze rots
geen uitwerking. De bondgenooten zijn dus niet in staat die positie aan te vallen, en
moeten zich tot de belegering beperken." De omtrekkende beweging der Fransch-
Engelsche troepen op den Duitschen rechter-vleugel is mislukt. De bondgenooten zijn
885 teruggeslagen en hun oprukken tot staan gebracht. Aan de oostzijde van het westelijk
gevechtveld is een belangrijk Duitsch resultaat bereikt; alle aangevallen sperforten
hebben het vuur gestaakt. Duitsche zware artillerie, versterkt met de gepantserde
Oostenrijksche motorbatterijen, hebben in den vestinggordel een bres gelegd. Het
leger van den Beierschen kroonprins was daardoor in staat de Maas over te trekken.
890 Onder bescherming der Duitsche artillerie wordt dag en nacht gestreden.
De oorlogscorrespondent van de "Times" schrijft over een rivier-overgang: "De zware
kanonnen der Duitschers richtten een ontzettende verwoesting aan. Het rivierdal was
tot een hel geworden. Van de eene hoogte naar de andere donderden de groote kanonnen,
de granaten vlogen over de rivier en vielen tusschen de troepen, die de rivier
895 poogden over te trekken. De pontons worden op speciaal daarvoor gebouwde wagens
meegesleept; het is slechts noodig ze naar den oever der rivier te brengen, ze in het
water te schuiven en dan aan elkaar te binden. Dit werk moest echter worden verricht
onder het vreeselijke vuur van de Duitschers. Kanonnen, machinegeweren en geweren
werkten samen om de genietroepen, die de brug moesten slaan, in een regen van
900 projectielen te plaats. De Duitschers hadden zich op verschillende punten diep
ingegraven en konden den geheelen stroom naar willekeur onder vuur nemen; zij maakten
het den bondgenooten zoo warm, dat op een punt de poging om een brug te slaan moest
worden opgegeven. Het tooneel was ontzettend. Daarbij kwamen nog de schitterende
verkenningstochten der Engelsche en Fransche vliegeniers.
905 Ik stond een tijdlang onder zulk een vogel en keek in ademlooze bewondering naar zijn
vlucht door de lucht, hoe hij zich boven de vijandelijke posities bewoog, duizendmaal
door den dood bedreigd; hoe het vliegtuig dan daalde om een onduidelijke positie of
een bijzonderheid van het terrein op te nemen, en dan snel weer steeg. De spanning
werd bijna ondragelijk, tusschen het snorren der vliegtuigen en het fluiten der
910 granaten drong het geallieerde leger tot aan de rivier door en dank zij de brug, die
de genietroepen hadden geslagen, kon een deel der Engelsche troepenmacht snel den
anderen oever bereiken. Toen de genietroepen hun doel hadden bereikt en de colonnes
over de nieuwe brug voortrukten, kon bij nacht de geheele overgang plaats hebben.
Doch den geheelen nacht wierpen de groote reflectors van de Duitschers een helder
915 licht op de rivier en de brug, het vuren hield den geheelen nacht aan, de soldaten
moesten doodstil zijn, en hunne stelling niet aan den vijand verraden. Een Engelsche
infanterist kreeg een schot in den arm. In zijn smart uitte hij een kreet, doch
dadelijk stopte hij gras in den mond, opdat geen verder geluid hem zou ontsnappen.
Den volgenden morgen was het koud en winderig, met regenvlagen. De Duitschers waren
920 op de geheele linie ingegraven in de kleine kuilen en de bondgenooten hadden eveneens
dekking gezocht of gemaakt. Na een langdurig vuurgevecht deden de Duitschers een
ontzettenden aanval; zij hadden klaarblijkelijk versterking gekregen. Overal vlogen
granaten en wij waren niet in staat na te gaan, van waar zij kwamen. Doch toen stegen
onze vliegers op, om de batterijen van den vijand op te sporen en begonnen ook onze
925 kanonnen mee te spreken. De strijd was ontzettend...

Onderscheiding van een regiment.

PARIJS (via Londen), 28 Sept. (Havas.) Een officieel communiqué deelt mede, dat het
vaandel van tot 298ste regiment infanterie der reserve met het Legioen van Eer zal
930 worden gedecoreerd wegens het feit, dat het genoemd regiment het vaandel wist te
vermeesteren van het 36ste regiment Pruisische infanterie onder de volgende
omstandigheden. Op 7 September trokken twee compagnieën van het Fransche regiment in
tirailleurlinie tegen vijandelijke afdeelingen op die zeven à acht honderd meter
verwijderd waren. Toen deze afstand kleiner werd hieven de Duitschers de handen op,
935 roepend Frankrijk en Engeland zijn onze vrienden. De Franschen kwamen in goed
vertrouwen vooruit, maar werden toen met een heftig vuur begroet. De Franschen lieten
zich hierdoor niet afschrikken, maar beantwoordden het vuur met een bajonet-charge,
bij welke gelegenheid het vaandel werd veroverd.

Duitsch legerbericht.

BERLIJN, 27 Sept. ('s avonds.) (W. B.) Uit het groote hoofdkwartier wordt bericht: De
toestand op de verschillende oorlogstoneelen is heden onveranderd gebleven.

De kringvesting Verdun.

945 (Van een militairen medewerker.) Nu het allen schijn heeft, dat Duitschland eene
grootte versterking van de troepenmacht op het Westelijk oorlogsfront uitvoert en op
het gedeelte Toul-Verdun van de gevechtlinie, hetwelk voor Franschen nog steeds een
gevaarlijk punt blijft, belangrijke gebeurtenissen te wachten zijn, zal eene
eenvoudige schets van de kringvesting Verdun niet overbodig zijn. De vesting Verdun,
950 welke in het breede Maasdal is gelegen nabij het Noordelijk einde van de dicht met
bosschen bedekte Côtes de la Meuse, dateert reeds uit zeer oude tijden. Zij werd
eerst belangrijk verbeterd door den Franschen vestingbouwkundige Vauban, die aan de
vesting drie gebastioneerde fronten gaf en een citadel in het westen. Het zuidelijk
front hiervan, lang ongeveer 500 M., bestrijkt het Maasdal naar het Zuiden. Na den
955 Fransch-Duitschen oorlog werd in 1874 van de vesting Verdun eene kringvesting
gemaakt, waarvan de vooruitgeschoven werken een afstand van 2-4 K.M. van de
kernvesting hadden. Zeer opmerkelijk is, dat deze gedetacheerde werken weder
aangelegd op de plaatsen waar zich in 1870 de Duitse werken bevonden. Sedert is de
kringvesting herhaaldelijk verbeterd. In 1885 werd de tegenwoordig bestaande, op de
960 schets geteekende fortengordel aangelegd, welke later meermalen is gewijzigd naar
moderne inzichten. Deze gordel heeft een afstand van pl.m. 9 K.M. van de kern (bij
Hardaumont), welke afstand bij Froide Terre tot pl. 5 K.M. vermindert. De totale
omtrek bedraagt pl.m. 50 K.M., terwijl de onderlinge afstand der verschillende
vooruitgeschoven werken niet grooter is dan 4.5 K.M. Deze krachtige versterking vindt
965 haar oorsprong in de belangrijkheid van Verdun uit strategisch en politiek oogpunt.
In het Oosten n.l. loopt de straatweg van Metz over Gravelotte-Mars la Tour en die
van Metz over Etain naar Verdun, terwijl noordwaarts de spoorweg Metz-Verdun door
verschillende tunnels voert naar het plateau, op de kringvesting is gelegen.
Het feit, dat Verdun zulk een belangrijk knooppunt van wegen en spoorwegen is, heeft
970 gemaakt, dat vooral aan het noordfront van de vesting, hetwelk den vijand het
oprukken langs de Côtes de la Meuse moet beletten, krachtige versterkingen zijn
aangelegd. Hier vinden wij het zeer moderne fort Douaumont en eene rij verschillende
kleine batterijen, welke eindigen bij het werk van Froide Terre, terwijl op den
linker Maasoever de sterke forten Bois Bourrus en Marre het Maasdal beheerschen.
975 Vooral de verspreide ligging van deze batterijen en hare kleine oppervlakte welke
eene geringe trefkans bieden, maken dat dit noordfront van de vesting Verdun, in
tegenstelling met de meeste groote Fransche forten, vermoedelijk minder spoedig voor
de nieuwe, zware Duitse belegeringsvuurmonden van 42 c.M. zal bezwijken. Sterk is
ook het oostfront van de kringvesting, dat p.m. 100 M. hooger ligt dan de vlakte van
980 Woëvre. Hier vinden we de forten Hardaumont, Vaux, Laufée en Eix en - meer naar
achteren - het sterke fort Tavannes, dat den spoorwegtunnel en den straatweg naar
Etain afsluit. Dit fort met zijn ruim schootsveld is aan den voet door eene
uitgebreide, permanente stelling omgeven. Voorts liggen op het oostfront de forten
Moulainville en de werken bij Manesel en Chatillon.
985 Het zuidfront dat, gezien de Duitse operaties tegen de linie Toul-Verdun, zeer in
belang heeft gewonnen, wordt, behalve door verschillende batterijen, gevormd door de
forten Haudainville en Dugny, welke het Maasdal en de vele verkeerswegen aldaar
beheerschen en de forten Landrecourt, St. Symphorien en Rozellier, welk laatste fort
den weg van Mars la Tour afsluit. Op het Westfront ten slotte liggen de werken
990 Choisel, Germonville, La Chaume, Des Sartelles, Bois des Sartelles, Balleycourt en
Bois du Chapitre. Ten slotte nog iets over de 65 KM. lange linie Toul-Verdun, welke
is afgesloten door eene reeks sperforten, om te beletten, dat de kringvestingen Toul
en Verdun omtrokken worden. Deze sperforten, welke alle eene zeer sterke en
domineerende ligging hebben, liggen ten noorden van St. Mihiel aan den westrand, ten
995 zuiden hiervan aan den oostrand van het plateau, dat door de Côtes de la Meuse wordt
gevormd. In herinnering wordt gebracht, dat blijkens de laatste berichten het fort
Gironville, dat den weg naar Commercy afsluit, welke van Saarbrücken naar Parijs
leidt en het fort Liouville ten noorden van het eerstgenoemde door de Duitschers
1000 onder vuur worden genomen. Het gedeelte van deze tusschenlinie ten noorden van St.
Mihiel heeft geen belangrijke communicatiewegen af te sluiten. De smalle bergpaden
aldaar kunnen op eenvoudige wijze worden versperd.

Van het Oostelijk oorlogstooneel.

De Keizer in Oost-Pruisen.

1005 LONDEN, 28 Sept. (Reuter's bijz. dienst.) De "Times" verneemt uit Petrograd, dat het
vrijwel zeker is, dat de Keizer zich in Oost-Pruisen bevindt. Hier (bedoeld zal wel
aan de Oostelijke grenzen in het algemeen) zijn thans 12 legercorpsen
bijeengetrokken, tegen 18 op het Fransch-Belgische oorlogstooneel.

1010 LONDEN, 28 Sept. (Reuter.) Een telegram uit Petrograd in de "Times" meldde, dat de Keizer in Oost-Pruisen is aangekomen.

De Russen in Oost-Pruisen.

1015 Een Duitsche mededeeling zegt: De nederlaag der Russen in Oost-Pruisen is nog erger geweest dan aanvankelijk werd gemeend. Hindenburg heeft in de gevechten bij de Masurische meren 6 actieve korpsen, 2 scherpschuttersbrigades, 6 reservedivisies en 2 cavaleriedivisies totaal uiteengeslagen; 159,000 Russen zijn in de Masurische meren verdronken of op het slagveld omgekomen. Het aantal krijgsgevangenen is nu reeds gebleken meer dan 150,000 man te zijn. Het Russische leger is door deze nederlaag
1020 gedwongen geweest geheel Oost-Pruisen te ontruimen.

In Galicië.

Het Oostenrijksch-Hongaarsche gezantschap zendt ons het volgende communiqué: De sedert acht dagen door de dagbladen van de Drievoudige Entente en andere bladen met
1025 telkens nieuwe variaties verspreide berichten over den zorgvollen toestand van het Oostenrijksch-Hongaarsche leger in Galicië, zijn zuivere verzinsels. Integendeel valt vast te stellen, dat de samentrekking van het Oostenrijksch-Hongaarsche leger in nieuwe stellingen heeft plaats gevonden zonder dat de vijand zelfs maar een poging
1030 gedaan heeft zich er tegen te verzetten. De zoogenaamde groote Russische successen op de San-linie laten zich herleiden tot met grooten ophef ten tooneele gebrachte bombardementen tegen eenige voorloopige verschansingen, verdedigd door zwakke troepenafdeelingen, die teruggetrokken zijn na hun taak, bestaande in het verborgen
1035 houden van de bewegingen van het leger en het vernielen der bruggen, volbracht te hebben. Het is dus bijna onnoodig hieraan toe te voegen dat het bericht uit Londen betreffende het nemen van twee forten van Przemysl van allen grond ontbloot is.

Op Zee.

De "Emden".

LONDEN, 28 Sept. (Reuter's bijz. dienst.) De "Morning Post" verneemt uit Calcutta, dat de Duitsche kruiser "Emden" Donderdagmorgen ter hoogte van Pondicherry (de
1040 Fransche bezetting aan de kust van Coromandel, zuidelijk van Madras) ankerde, maar daarna weder is verdwenen. De onvindbare "Emden" die volgens de laatste berichten bij Pondicherry zou zijn gezien heeft naar we meedeelden Madras met enkele projectielen beschoten, die geen ander resultaat hadden dan de vernieling van eenige olietanks en
1045 van de telegraafinrichting. Het optreden van de "Emden" merkt de maritieme medewerker van de "Times" op, heeft zeker geen ander doel, dan een gevoel van angst levendig te houden in de kringen van den Indischen handel en scheepvaart. Niet zoozeer het vermeesteren van enkele schepen zal het voornaamste doel zijn van den bevelhebber der
1050 "Emden", maar zijn doel zal vooral zijn om door zijn optreden het uitvaren der Indische schepen tegen te gaan. De "Times" waarschuwt dat men zich over zulke ondernemingen van een enkelen kruiser niet bezorgt moet laten maken. Op den voortgang en het resultaat van den oorlog kunnen ze geen invloed hebben, zij toonen alleen hoe onbeteekenend eigenlijk het optreden is van zulke afzonderlijke kruisers, die een operatiebasis missen en ook over geen bevriende haven beschikken om de voorraden te
1055 vernieuwen. De "Emden" kan zoolang de voorraad kolen, die ze onlangs heeft vermeersterd strekt en zoolang ze nog over munitie beschikt nog voortgaan met haar actie, zooals nu tegen Madras gevoerd, maar indien zij voor eenige weken kan verdwijnen en op geheel ander terrein haar werkzaamheid overbrengen, moet ze zeker binnen korten tijd vermeersterd of in den grond geboord worden. Alleen omdat de zee
1060 zoo uitgestrekt is en het doel zoo klein, was het mogelijk aan de "Emden" om tot dusver aan de talrijke Britsche kruisers, die jacht op haar maken, te ontkomen.

De onderzeesche aanval.

De maritieme medewerker van de "Times" merkt op, dat er wel al vele verhalen zijn
1065 gedaan omtrent den onderzeeschen aanval op de drie verongelukte kruisers. Ook interviews met sommige der officieren, maar dat de bijzonderheden niettemin nog zeer onvolledig en tegenstrijdig zijn. Eerst een onderzoek voor een krijgsraad zou volledig licht kunnen geven, maar de medewerker van de "Times" erkent, dat in bestaande omstandigheden zulk een onderzoek niet als in normale tijden onmiddellijk
1070 kan geschieden. Niettemin twijfelt hij er niet aan of te gelegener tijd zal zulk een onderzoek plaats hebben en zal men dan dus volledige inlichtingen verkrijgen. Wat uit de verklaringen der overlevenden wel blijkt, meent de schrijver in de "Times", is dit, dat het officieele Duitsche bericht, dat de aanval door een onderzeesche boot is verricht, onjuist moet zijn. Zoowel de "chief gunner" van de "Cressy" als de
1075 luitenant Harrison van dezen bodem hebben meer dan een onderzeeër gezien en uit de

mededeelingen van hen en van andere overlevenden, meent de Engelsche schrijver, blijkt dat ten minste een onderzeeër in den grond moet zijn geboord. De maritieme medewerker van de "Times" zegt, dat het van algemeene bekendheid is, dat de Duitsche onderzeeërs steeds in flotieljes van zes optreden en indien er dus alleen de U. 9
1080 naar de Duitsche haven is teruggekeerd, meent hij recht te hebben tot het vermoeden, dat dus de vijf andere zouden zijn vernietigd. Zooals wij reeds hebben opgemerkt, komt het ons nauwelijks aannemelijk voor, dat men van Duitsche zijde zulk een verlies, indien dit werkelijk had plaats gehad, niet zou erkennen, daar dit immers de
1085 vermetelheid van de daad in nog sterker licht zou stellen. Maar hiertegenover staan dan weer de besliste verklaringen van Engelsche officieren. Het zal dus zeker, zooals de medewerker van de "Times" opmerkt, het beste zijn het resultaat van het officieele onderzoek te wachten.

De ondergang der Engelsche kruisers.

1090 Een ons uit Berlijn gezonden bericht meldt over den ondergang van de kruisers "Aboukir", "Hogue" en "Cressy": De Engelsche pers en de Engelsche admiraliteit hebben beweerd, dat de "Hogue" en de "Cressy" getorpilleerd zijn, terwijl zij bezig waren met het redden van schipbreukelingen van de "Aboukir". Zij beschouwden daarom de daad van de "U 9" als onmenschelijk. Deze bewering wordt door de Engelschen zelf
1095 tegengesproken, zoo luidt het bericht uit Berlijn, want de radio-telegrafist van den kruiser "Cressy" vertelde te Harwich aan een berichtgever van de "Times": Toen de "Aboukir" getroffen werd, meenden wij, dat dit toe te schrijven was aan een mijn, maar toen de "Hogue" onderging, wisten wij, dat het ten gevolge van een torpedo was. De "Aboukir" helde over en zonk langzaam; de schoorsteenen lagen bijna op de
1100 watervlakte, zoodat de rook uit het water scheen te komen. De "Hogue" werd tegen het achterschip getroffen en zonk ook eerst met den achterstevan. Het scheen alsof het schip uit het water sprong en daarop zonk het loodrecht. De "Hogue" werd na de "Aboukir" getroffen, doch ging het eerst onder. De radio telegrafeerde juist het bericht, dat de "Aboukir" en de "Hogue" getorpilleerd werden, toen een der 24.3 c.M.
1105 kanonnen der "Cressy" afgevuurd werd. Een hevige schok deed mij denken, dat ook de "Cressy" op dit oogenblik getorpilleerd was, dadelijk daarop werden wij inderdaad getorpilleerd. De "Cressy" vuurde ongeveer twaalf schoten. Het schip ging langzaam onder; het onderste kwam boven te liggen. Ik klom op de kiel en later op een schietschijf, welke aan het schip bevestigd was, doch die mij, toen deze los dreef,
1110 als vlot diende.

Laatste Berichten.

(Ontvangen na het ter perse gaan van dit nummer.)

1115 BOEDAPEST, 28 Sept. (W. B.) Volgens den Pester Lloyd is de regeering voornemens om eene prijsopdrijving van tarwe tegen te gaan en maximumprijzen vast te stellen. De prijs van tarwe is reeds sedert 3 Aug. van 14.75 tot 18.70 gestegen.

Rubber.

1120 De export van rubber uit Malakka bedroeg in Juli 2971 ton tegen 1781 ton in het vorig jaar en 2306 ton in Juni j.l.

DUITSCHLAND.

Waarheid en Fantasie.

1125 *(Van onzen Berlijnschen correspondent.)* BERLIJN, 26 Sept. Een mensch, die dag in, dag uit, nu al weken lang aan niets anders denkt dan aan den oorlog, over niets anders praat dan over den oorlog, over niets anders schrijft dan over den oorlog, niets anders leest dan oorlogs-berichten en oorlogs-beschouwingen – en wie in het beschaafde Europa houdt zich thans met iets anders bezig dan met den oorlog? – stompt af, verliest het vermogen te realiseeren. Een ramp van de "Titanic" brengt de wereld
1130 een week minstens uit het gewone doen. Men denkt aan de duizend, en meer doden, aan de wanhopige families. Men vertelt elkaar op zachten, angstigen toon de verhalen van den doodsstrijd dezer honderden. Drie Engelsche pantserkruisers worden binnen een paar uur in den grond geboord. Ongeveer achttien honderd doden. Heel even, vluchtigjes, denkt men aan deze slachtoffers. De bewondering voor de "U 9" neemt
1135 bijna alle aandacht in beslag. En in plaats van over de doden, hun vrouwen, kinderen, ouders te spreken, prijst men den dapperen commandant van het onderzeesche monster, tracht men het raadsel op te lossen dat de Engelsche kruisers het kleine ondiep niet te pakken konden krijgen. De doden liggen op den bodem der zee. De golven zingen hun treurlied, waarvoor de menschheid nu geen tijd heeft, waarnaar nu
1140 het hoofd niet staat.

Wat beteekenen deze achttien honderd tegenover de duizenden, die er over en weer

dagelijks thans in Noord-Frankrijk, in Galicië, in Servië vallen? vragen de menschen zich af, die nog zooveel cultuur in zich hebben, dat zij een voorwendsel zoeken voor hun gemis aan meevoelen, in deze wreede en wreedmakende tijden, met het drama, in de Noordzee afgespeeld, dicht bij onze kust. De verliezen daar aan de Marne, de Oise en de Maas zijn nog niet te realiseeren. En hun verstandelijk beroep op het sentiment is goedkoop. Maar misschien maakt het toch indruk, wanneer deze menschen, die het gevoel slapend willen houden, even een verlieslijst inkijken van de laatste dagen, door de militaire autoriteiten in Duitschland gepubliceerd. Verlieslijsten, die stellig niet verder bijgehouden zijn dan tot begin September, dus niet de menschenlevens opbellen, die de bloedigste van alle gevechten, tot nu in dezen oorlog gevoerd, de worsteling in Noord-Frankrijk, eischte. Dan zullen zij als resultaat van één dag vermeld zien ongeveer tienduizend, en soms nog meer, dooden, gewonden, vermisten. Ik citeer uit de drie en dertigste verlieslijst, 24 Sept. gepubliceerd: Infanterie-regiment 169, dood: 10 officieren, 8 onderofficieren, 78 man, gewond: 7 officieren, 43 onderofficieren, 435 man, vermist: 6 onderofficieren, 134 man. Landweer-infanterie-regiment 34, dood: 14 officieren, 16 onderofficieren, 100 man, gewond: 8 officieren, 26 onderofficieren, 152 man, vermist: 49 man, Infanterie-regiment 118, dood: 6 officieren, 20 onderofficieren, 78 man, gewond: 20 officieren, 55 onderofficieren, 330 man, vermist: 1 officier, 29 onderofficieren, 522 man.

Zoo gaat het kolommen lang, met naam en toenaam, in de officieele lijsten. In den beginne drukten de dagbladen deze lijsten in extenso af. Nu ze zoo lang geworden zijn, zou dat te véél papier kosten. Misschien ook te ellendigen indruk maken op de lezers. Wanneer men leest, dat bij het slechte weer van de vorige week de soldaten, dag en nacht, tot het middel in het water van de loopgraven stonden, dan kijkt men even angstig op. En men denkt aan de arme kerels, die misschien niet getroffen worden door een kogel, doch wier gezondheid voor altijd geknakt is ten gevolge van een longlijden of van rheumatisme. Maar toch, hoe weinig hoort men den Berlijner, die toch minstens één bloedverwant heeft onder de slachtoffers of onder hen, die nog slachtoffer kunnen worden, spreken van deze ellende. Het is alsof de Berlijners niet hooren willen. En ze praten over de kansen in het westen – dat het toch zoo lang duurt, dat een mensch z'n geduld waarachtig zou verliezen –, over den weergaloozen Von Hindenburg in het oosten. Brengt men het gesprek even op den jammer, den jammer van vriend en vijand, dan wordt met een handgebaar, met een korte beweging van het hoofd aangeduid, dat men verstandiger doet dit onderwerp niet aan te raken. Alleen wordt uitdrukking gegeven aan de hoop, van het vaste vertrouwen dikwijls, op de definitieve zegepraal. Wat deze overwinning kosten zal aan goed en bloed, ook van naaste verwanten, schijnt er op dit oogenblik minder toe te doen. Schijnt herhaal ik, om misverstand te voorkomen, met nadruk.

Er is ontegenzeggelijk iets grootsch in dit stellen van de belangen van het vaderland boven die van den eigen kleinen kring. Maar een dergelijke grootsch[h]eid heeft toch iets huiveringwekkends... Het is alsof er in Berlijn geen leed gedragen wordt, zoo leeft het zijn gewone leven. Wat minder mansvolk op straat, vergeleken bij eenige weken geleden, wat minder militairen. De sublieme geestdrift op straat van de Augustusmaand is geweken. De kalmte is teruggekeerd en een ieder tracht door werken het zijne bij te dragen tot den bloei van het land. Met vreugde is geconstateerd, dat het al iets levendiger gaat in handels- en industrieele kringen, dat de winkels en warenhuizen voller loopen, dat het beter vlot met de betalingen. In verbazingwekkende orde gaat hier alles zijn dagelijkschen gang. En de echo van de gruwelijke gebeurtenissen op de slagvelden dringt zwakjes door tot de hoofdstad. Het gras van de plantsoenen wordt geschoren als altijd, de bloemen worden begoten als altijd. De straatreinigers vegen als altijd, de sproeimachines laten als altijd de roteerende gummi-rollen zuigen over het asphalt. Van duurte of gebrek aan levensmiddelen is geen sprake. En de stedelijke autoriteiten moeten er zelfs over denken de prijzen kunstmatig wat op te schroeven, om al te royaal omgaan met meel en suiker en vleesch en aardappelen tegen te gaan, opdat er – hoe lang de oorlog ook moge duren – geen gebrek zal komen. De vlamme geestdrift van de eerste weken is geluwd. Dezer dagen zag ik een troep van honderden jonge mannen in de grijze veld-uniform dapper stappen naar het station, van waar ze gebracht zouden worden heel vér, naar het westen of het oosten. Ze hadden weer bloemen op de borst, bloemen op den loop van het geweer. En ze keken vergenoegd de wereld in. Maar het publiek deed hen geen uitgeleide met "Die Wacht am Rhein", met "Deutschland, Deutschland über alles", zooals in de eerste weken. Niemand zwaaide er met den zakdoek, wuifde er met den hoed. Wanneer nu de hoed afgenomen wordt, héél stil, héél plechtig, dan is het voor een gewonde, die zich koesteren laat dóór de warme herfstzon in de straten. Nu weet men dat er elken avond verlieslijsten met duizenden namen gepubliceerd worden.

Wanneer zóó treurige feiten spreken, zwijgt de geestdrift van straat. De Berlijner is

ernstig, waardig ernstig. En de thuisgeblevenen voelen hun plicht van dankbaarheid jegens de mannen, die voor hen vechten, voor hen hun bloed vergieten. Men uit deze dankbaarheid niet door nationale vlaggetjes in het knoopsgat, door vlaggen van het balcon, uit het raam, door hoera-geschreeuw, door lofliederen zingen in de huiskamers, door toasten achter de stamtafel. Alleen door liefde-giften kan men zijn dank toonen, door geschenken voor de arme kerels in het veld. Die dan voelen dat men met hen meeleeft, dat hun ellende ook de ellende is der tienduizenden mannen die niet mochten of konden meevechten, der millioenen vrouwen. En het doet goed te merken telkens weer hoe groot de dankbaarheid der thuis-geblevenen is. De Berlijner zoekt afleiding in werken – nog het beste middel – en in spreken. Is men uitgepraat over het nieuws, dat de kranten brachten met het noodige, natuurlijk deskundige, commentaar, dan komen de geruchten aan de beurt. En wel typeerend is het èn voor het volksgevoel èn voor de militaire situatie, dat deze geruchten bijna zonder uitzondering loopen over de plannen, die de Deutsche militaire autoriteiten hebben in verband met Engeland. Men voelt en begrijpt, dat het Deutschland niet zoo heel gemakkelijk zal vallen Engeland, dat er zoo veilig ligt in de zee en dat zich zoo lekker beschermen kan door de oppermachtige vloot, op het lijf te rukken. En dan broeden de peinzende hersens plannen uit, zoo grootsch, zoo subliem, dat de generale en admirale staf er paf van moeten staan.

Ik heb in allen ernst hooren vertellen, Tatsache, wirklich Tatsache dat Deutschland zóó zou handelen om Engeland klein te krijgen: Calais wordt bezet. En in Calais worden opgesteld, vlak aan de kust, de nieuwe 60 centimeter kanonnen, die Krupp gefabriceerd heeft. Kanonnen, die niet als de 42 centimeter mortieren de projectielen in een boog afschieten, doch in een horizontale baan. De schotwijdte van deze tweede verrassing van Krupp bedraagt meer dan veertig kilometer, terwijl de afstand Dover-Calais slechts ruim dertig is. Met deze kanonnen is men dus niet alleen in staat een deel van de Engelsche kust en vooral de goede haven Dover plat te schieten, doch ook vrij baan te houden in het Kanaal voor een landing van Deutsche troepen in Dover. Engelsche oorlogsschepen zouden zich natuurlijk niet wagen binnen het bereik van de 60 centimeter projectielen. En zoodra Deutschland troepen in Engeland kan landen, is het natuurlijk gedaan met de glorie van dit wereldrijk. De menschen vertellen dit in allen ernst. En wanneer men dan de tegenwerping maakt, hoe het te verklaren is, dat èn de Deutsche militaire autoriteiten èn Krupp plotseling zoo mededeelzaam geworden zijn, publicatie te geven aan de tweede verrassing op het gebied van de artilleristische bewapening, dan krijgt men ten antwoord, dat het geheim geen geheim meer behoefde te blijven. En waagt men het dan te zeggen, dat zelfs in dit geval de Deutsche generale en admirale staf wel van haar principe afwijkt door strategische plannen klakkeloos te publiceeren, dan luidt de tegenwerping, dat Engeland aan dit plan niets kan doen, en dat het daarom gerust wereldkundig mocht worden. Een neef uit den generalen staf had het zelf verteld. Niets maakt indruk op deze optimisten, die de beschieting van Dover van uit Calais beschouwen als *simple comme bonjour*. Ook niet het argument van de absolute geheimhouding der 42 centimeter mortieren, der *Brummer*. Een ander plan, mij ook voor absoluut vaststaan meegedeeld, is nog avontuurlijker, bijna van Napoleontischen durf. Deutschland zou alleen of met de hulp van Turkije, dat natuurlijk zich op den duur niet onzijdig zal houden, een expeditiecorps zenden naar Egypte, om daar Engeland eens aan den tand te voelen. Een expeditiecorps natuurlijk over land, daar voor een troepenlanding ter zee de Engelsche en Fransche vloot in de Middellandsche Zee te sterk en te gevaarlijk is. En dan wordt er precies voorgerekend, dat noch Bulgarije, noch Roemenië bezwaren zullen hebben tegen een Duitsch troepentransport door hun gebied. Ook *dit* had een neef uit den generalen staf verteld. De Deutsche generale staf is in de laatste weken werkelijk gevaarlijk loslippig geworden. Men had algemeen gedacht, dat de tegenwoordige chef van den generalen staf Helmuth von Moltke van zijn grooten voorganger, oom en naamgenoot behalve de strategische capaciteiten ook de groote deugd van de zwijgzaamheid geërfd had. Maar dit schijnt toch niet het geval te zijn. Hij flapt er maar alles uit. Zelfs het kostbaarste van zijn kostbare plannen...

1265 De beschieting van de kathedraal te Reims.

BERLIJN, 27 Sept. (W. B.) In een bespreking van het protest van de *Associazione artistica internazionale* tegen de beschieting van Reims zegt de "Nordd. Allgem. Zeitung": "De leden der Associazione, die ingestemd hebben met dit protest, verliezen geheel en al den waren toestand uit het oog. Architectonische kunstwerken zooveel mogelijk te sparen is een erkend voorschrift voor alle beschaafde staten en wordt bovendien door internationale overeenkomsten aan belegerenden en beschietenden opgelegd. De Duit[er]schers zijn met de grootste omzichtigheid te werk gegaan, zooals speciaal blijkt uit het feit, dat het raadhuis te Leuven te midden van vernielde

1275 huizen behouden is gebleven. Een voorwaarde voor dergelijk optreden is echter, dat
zulke gebouwen niet tevens voor militaire doeleinden gebruikt worden. Officieel is
geconstateerd en de Franschen hebben het niet durven tegenspreken, dat de kathedraal
van Reims onder bescherming van de witte vlag gebruikt, of juist gezegd, misbruikt
is als waarnemingspost. Niet de Duitschers maar de Franschen hebben dus in strijd met
1280 het recht en de beschaving gehandeld en de heeren van de "Associazione" hadden hunne
verontwaardiging moeten richten aan het adres der Franschen en wat Leuven en Mechelen
betreft aan dat der Belgen. Wij wijzen hun protest af. De "Köln. Ztg." verneemt uit
Berlijn: het bericht van Fransche zijde, dat de Paus bij den Keizer zou hebben
geprotesteerd tegen de beschieting van Reims en de beschadiging der kathedraal is
1285 onjuist. De Pruisische gezant bij den H. Stoel heeft de Paus de juiste toedracht der
zaak medegedeeld, en deze heeft zich door de hem gegeven inlichtingen bevredigd
verklaard. De Fransche Legatie in Den Haag zendt de volgende mededeeling: Daar de
Duitsche regeering ambtelijk tot verschillende regeeringen de verklaring heeft
gericht, dat de beschieting van de kathedraal van Rheims slechts geschied was, omdat
op de basiliek een waarnemingspost was opgesteld, heeft generaal Joffre tot den
1290 minister van oorlog het volgende telegram gericht: "Het 5de leger heeft Rheims tot
den 13den September bezet, het is vervangen geworden door het 9de leger. Beiderzijds
wordt op de meest categorische wijze verklaard, dat geen enkele waarnemingspost op de
kathedraal geplaatst is geweest. Het stelsmatige bombardement is den 19den September
begonnen om 3 uur." w. g. Delcassé.

1295

Dr. Solf aan het woord.

LONDEN, 27 Sept. (Reuter.) Een telegram uit Rome bericht, dat dr. Solf, de
staatssecretaris van koloniën, in een interview een toespeling had gemaakt op het lot
der Duitsche koloniën, waarop volgens hem niet beslist zou worden in Afrika of de
1300 Stille Zuidzee, maar op de Europeesche slagvelden. "Onze ergste vijanden", zoo zeide
hij, "zijn de Engelschen en onze taak tegenover hen is veel moeilijker dan de
mensen denken. Duitschland vreest Engeland niet te land, maar op zee moet ons land
het hoofd bieden aan de machtigste vloot der wereld, nog versterkt door de Japansche.
Onze grootste verwachting is den vijand op zee nadeel toe te brengen. Onze vijanden
1305 op het vasteland bestrijden wij voor de overwinning, tegen Engeland vechten wij om
buit, die in overeenstemming moet zijn met de groote opofferingen, die van ons volk
worden geveerd."

De sociaal-democratie en de oorlog.

1310 De "Vorwärts", aldus meldt ons een telegram van Duitsche zijde, herinnert in een
uitvoerig artikel dat het op 28 September van dit jaar 50 jaren geleden is dat de
internationale sociaal-democratie werd gegrondvest. Het blad wijst er op, dat in
Servië de sociaal-democraten tegen de oorlogskredieten hebben gestemd, dat zij in de
Russische Doema zich van stemming onthielden, in Oostenrijk hadden zij in het geheel
1315 geen gelegenheid in het parlement in deze quaestie een oordeel uit te spreken. In
Duitschland en Frankrijk echter hebben de sociaaldemocraten voor de oorlogskredieten
gestemd. In België en Frankrijk zijn sociaaldemocraten in de ministeries der
nationale verdediging getreden en namen zij krachtig deel aan de organisatie van het
verzet tegen den binnendringenden vijand. In Engeland heeft de arbeiderspartij
1320 deelgenomen aan de propaganda van de vrijwillige dienstneming - dit alles geeft den
schijn alsof de internationale sociaal-democratie vrijwel nu na een halve eeuw
vernietigd is. De "Vorwärts" merkt dan op, dat de Duitsche sociaal-democraten de
vreeselijke gebeurtenissen uit den aard der zaak anders zien, dan de Fransche,
Belgische, Engelsche, Russische en Servische kameraden. Voor de Duitsche en
1325 Oostenrijksche sociaaldemocraten gaat het hier om een aanval van de Russische
autocratie op de onafhankelijkheid, de betrekkelijkerwijs democratische instellingen
en de rechten van het Duitsche volk. En het blad hoopt, dat na den vrede de
"internationale" tot nieuw leven zal worden gewekt.

De Geneeskundige dienst in het Duitsche leger.

1330 De heer J. L. C. Wortman, directeur van den Amsterdamschen Geneeskundigen Dienst,
heeft ons een en ander Medegedeeld over de inrichting van den Duitschen
geneeskundigen dienst te velde, waaraan wij het volgende ontleenen:
De geheele Feld-armee staat onder leiding van een General-Stabsarzt, den chef dus van
1335 het "Feld-Sanitätswesen", die verbonden is aan den Staf. De Feld-armee is verdeeld in
verschillende armeeën, welker geneeskundige dienst is gesteld onder bevel van een
Ober-Generalarzt. Dan krijgen we de Armeekorpsen, elk met een General-Korps-Arzt en
een Ober-Chirurg naast zich, meestal een universiteits-professor in de chirurgie. In
de achterhoede van elk Armeekorps worden 12 veldhospitalen medegevoerd. Ook de

1340 verdere voorziening van den geneeskundigen dienst loopt geheel parallel met de
verdeeling van het leger zelf. De Armeekorpsen toch zijn weder verdeeld in drie à
vier divisies. Deze worden genaamd Infanterie-divisies, hoewel zij zijn samengesteld
1345 met genees- en verbandmiddelen. Tot cavallerie-divisies vereenigde regimenten voeren
wagens met transporten behandelingsmiddelen mede. De artillerie-regimenten laden op
de caissons Sanitäts-kisten met instrumenten enz. De eigenlijke infanterie eindelijk,
verdeeld in bataljons – aan het hoofd waarvan een Stabsarzt – nemen voor elk bataljon
1350 een Sanitäts-wagen mede, voorzien van vier brancards, spalken, chirurgische
instrumenten, genees- en verbandmiddelen. Met de compagnieën van elk bataljon trekken
een "Sanitäts"-onderofficier, vier ziekendragers en hulpziekendragers mede naar de
vuurlinie.
Ten behoeve van groote gevechten heeft elke divisie de beschikking over een
afzonderlijke Sanitäts-compagnie en de reeds vermelde veldhospitalen. Aan het hoofd
1355 van deze compagnie bevindt zich een treinofficier; voorts officieren van gezondheid,
assistent-artsen, ober-apotheker, administrateurs, 220 ziekendragers, een aantal
manschappen, ziekenverplegers en verder treinpersoneel. Voor elke troepen-
verbandplaats is daaraan toegevoegd een Ober-Stabsarzt, twee Stabsärzte en vijf
Assistentärzte. Het materieel dat door den trein der Sanitäts-Compagnie wordt
1360 medegevoerd bestaat uit acht ziekentransportwagens, twee hulpwagens voor genees- en
verbandmiddelen, spalken, uitgebreid instrumentarium, vier pakwagens voor tenten,
gereedschappen en overigen inventaris, 1 wagen voor voedingsmiddelen en 1 veldkeuken.
De opstelling te velde bij gevecht geschiedt geheel volgens vooraf opgemaakt plan.
Vlak achter de vuurlinie bevindt zich het Wagenpark, waarheen de gewonden het eerst
1365 vervoerd worden. Van daar geschiedt het transport met de ziekenwagens naar de
troepen-verbandplaats, waarin zij als 't ware worden gesorteerd in licht- en zwaarder
gewonden en doodelijk gewonden. Een afzonderlijke afdeeling is speciaal ingericht
voor het bergen van de dooden. Achter deze sorteeringsplaats volgt het veldhospitaal,
dat voor minstens 200 zwaar-gewonden is ingericht. Het wordt eerst opgesteld en in
1370 gebruik genomen, als menschelijkerwijs gesproken, met de mogelijkheid van
terugtrekken geen rekening meer behoeft te worden gehouden. Wanneer het leger
optrekt, worden de gevonden zoo spoedig doenlijk vervoerd naar de z.g. etappe-
liniën, dat zijn de groote verbindingslijnen met het vaderland. Langs die lijnen zijn
talrijke noodhospitalen opgericht en geschiedt het vervoer met ambulance-treinen van
1375 de ernstig gewonden naar de Deutsche hospitalen. Voor de etappen-lijnen is een geheel
afzonderlijke, geneeskundige dienst aangewezen, aan het hoofd waarvan weder een
Generaal-Arzt is geplaatst, aan wien een bekwaam hygiënist, een hoogleeraar in de
bacteriologie is toegevoegd. Hij heeft zijn zorg te wijden aan het vóórkomen en de
behandeling van besmettelijke ziekten in het leger.
1380 Aan den etappen-inspecteur staan voorts ter beschikking een aantal geneesheeren,
apothekers, tandartsen, verpleegsters, transportpersoneel en anderen, noodig voor de
etappe-hospitalen en het Het Roode Kruis en andere vereenigingen (de St. Georgs,
Johanniter en Maltheser orden) vormen in het etappe-gebied krachtige hulporganen van
den militair-geneeskundigen dienst. Langs de etappe-lijnen heeft de groote aanvoer
1385 plaats van geneeskundig materieel voor de zieken en gewonden. Verspreid zijn daartoe
meerdere Sanitäts-depots opgericht, welke hun voorraad ten slotte aan de Etappen-
Hauptorte in de nabijheid van het strijdende leger afstaan. Van daar wordt in de
behoefte aan hulpmiddelen voorzien van de veldhospitalen. Deze zenden van hun
voorraad, indien noodig, weder door aan de Sanitäts-compagnieën en de troepenartsen.
1390 Om eenig inzicht te geven van den inventaris van zulk een Etappen-Hauptort moge
dienen, dat zij behalve over verband, medicamenten en instrumenten, beschikken over
transportabele apparaten voor drinkwaterbereiding, een groot aantal
Röntgentoestellen, desinfectie-apparaten, wasscherijen, instrumentenwerkplaatsen enz.
Wat personeel betreft, is er een complete reserve om, wanneer het leger oprukt, den
1395 dienst der veldhospitalen, welke dan tijdelijk etappen-inrichtingen worden, te kunnen
overnemen. Voor elk armeekorps bestaat die reserve uit 1 hospitaal-directeur, 4
Oberstabsärzte, 6 Stabsärzte, 9 Assistent-Arzte, 2 tandartsen, 3 ober-apothekers, 6
hospitaal-administrateurs en verder verplegings- en ander personeel. Men ziet
hieruit, dat de organisatie technisch vrijwel volkomen mag genoemd worden. Dat er
1400 nochtans in de praktijk op het oorlogsveld hulp aan de gewonden te kort schiet, is
bij den stormloop op de Luiksche stellingen gebleken, waar de Nederlandsche ambulance
allerwege gewonden, slechts voorzien van noodverbanden, vervoerde naar de hospitalen
te Maastricht.

1405 **BELGIË.**

In België.

LONDEN, 28 Sept. (Reuter.) Een telegram uit Antwerpen meldt officieel: Zaterdag werd een afdeeling Duitsche troepen, bestaande uiteen brigade infanterie, twee regimenten cavalerie, zes batterijen artillerie waarbij twee zware, op de marsch van Brussel naar Dendermonde over Aalst door de Belgen verrast. In front en op de flank aangevallen trokken die troepen in wanorde terug naar Assche, in handen der Belgen een aantal gewonden en gevangenen en eenige caissons achterlatend. Met het doel waarschijnlijk zich voor deze nederlaag te wreken werd heden Mechelen gebombardeerd met zwaar geschut, en belangrijke troepenafdeelingen deden

1410

1415 tegelijkertijd een algemeenen aanval op ons front tusschen Mechelen en Aalst. De verschillende aanvallen der Duitschers tegen ons werden afgeslagen. Bij Aalst slaagde onze cavaleriedivisie er in den Duitschen linkervleugel in den rug te vallen. Alle aanvallen der Duitschers werden afgeslagen en onze troepen konden hunne stellingen behouden.

1420 ANTWERPEN, 28 Sept. (Reuter.) Het station te Mechelen heeft door het bombardement veel geleden. Tal van huizen zijn ingestort. Een tiental burgers werden gedood.

1425 OSTENDE, 27 Sept. (Reuter.) De Belgische troepen deden gisteren een uitval uit Antwerpen in de richting van Erpe. Een hoofdofficier ging voorop met de revolver in de hand; hij verbood den troepen hem te volgen, en ging na of de vijand niet ergens verborgen was. Toen hij niets zag, gaf hij den troepen een sein, om vooruit te gaan. Wielrijders gingen toen twee kilometer vooruit en zagen de Duitschers; zij openden het vuur op hen, dat door den veel sterkeren vijand levendig werd beantwoord. De

1430 Belgische artillerie opende toen het vuur en verdreef de Duitschers van de wegen. De Belgische cavalerie rukte tegen de Deutsche cavalerie op en leverde een hevig gevecht. De Duitschers werden ten slotte teruggedreven en de Belgen konden Aalst bezetten. Een telegram te Ostende ontvangen, meldt dat Bergen in brand staat.

1435 OSTENDE, 27 Sept. (Reuter.) De "Zeppelin", die den vorigen nacht over Vlaanderen vloog, wierp een bom in het hospitaal te Deinze, waar een oude man door granaatscherven werd gewond en twee bommen boven Thielt, waarvan een op de gasfabriek. Een stal werd beschadigd. Twee bommen vielen bij Rollegen, maar veroorzaakten weinig schade.

1440 **OOSTENRIJK.**
Cholera.

WEENEN, 28 Sept. (W. B.) De afdeeling gezondheidsdienst van het ministerie van binnenlandsche zaken deelt mede, dat gisteren te Weenen wederom twee gevallen van cholera bacteriologisch zijn geconstateerd. De lijders zijn twee op 25 en 26 September van het oorlogstooneel in Galicië teruggekeerde militairen.

RUSLAND.
De toestand in Rusland.

1450 BERLIJN, 27 September. (Corr. Norden.) Het optreden van de Russische revolutionairen Boertsef en Krapotkin voor de regeering van den tsaar en voor Rusland's houding in den wereldoorlog heeft eenig opzien gebaard. In werkelijkheid is de agitatie van beide anarchisten tegen Duitschland zonder practische beteekenis. Boertsef's invloed in Russische revolutionaire kringen is uiterst gering. Hij leeft sedert vele jaren

1455 in het buitenland en er was een tijd, dat men hem in die kringen openlijk als agent van de Russische regeering aanwees, als iemand die door de Regeering gebruikt werd, om van andere agents provocateurs die haar lastig waren geworden af te komen. De ontmaskering van Azef heeft aan dit oordeel bijna niets veranderd. Daarentegen verrast Krapotkins houding eenigszins, maar ook hij woont, zooals bekend is, sedert

1460 tientallen van jaren buiten Rusland en bovendien te Londen waar hij de dingen door een Engelsch gekleurden bril ziet. Hij schijnt volkomende voeling met het Russische volk te hebben verloren. Hoe dit voor zoover het revolutionair is, denkt, bewijst wel het beste de houding der sociaal-democratische Doema-fractie, die de oorlogskredieten heeft geweigerd.

1465 **ROEMENIË.**

PETROGRAD, 27 Sept. (P. T. A.) In Roemenië is de uitvoer van granen en meel verboden. Dezer dagen werd te Boecharost weder een betooging van Roemenen uit Zevenbergen gehouden. Zij namen een motie aan, waarin de politiek ten gunste van Hongarije wordt afgekeurd. Het blad "Diminiaza" beweert, dat Frankrijk en Engeland beloofd hebben op

1470

te zullen komen voor de belangen van Roemenië op een conferentie, die na het sluiten van den vrede zal worden gehouden. In een artikel van de "Retsj" over de Hongaarsche quaestie wordt gezegd, dat het een historische noodzakelijkheid is, dat Hongarije de Boekowina, Zevenbergen en de Slavische provincies verliest.

1475

ZWITSERLAND.

De dekking der militaire uitgaven.

LONDEN, 28 Sept. (Eigen Bericht.) De "Times" verneemt uit Genève, dat de Zwitsersche regeering tot dekking van de militaire uitgaven een tabaksmonopolie zal invoeren en dat een bijzondere commissie is benoemd om de invoering van een oorlogsbelasting te overwegen.

1480

VEREENIGDE STATEN.

Geschenken voor de vaderloozen.

LONDEN, 28 September. (Eigen Bericht.) Het in de Vereenigde Staten opgeworpen denkbeeld om een scheepslading kerstmisgeschenken naar de door den oorlog van den vader beroofde gezinnen in Europa te zenden, wordt in het geheele land met groote geestdrift begroet. Het denkbeeld is ontworpen door den redacteur van de "Herald" van Chicago, maar thans maken reeds een tachtigtal bladen en vele vereenigingen er propaganda voor.

1490

AVONDBLAD. Tweede Blad.

Nederland en de Oorlog.

De Koningin in het kamp.

Men schrijft ons: Gistermorgen bracht de Koningin, vergezeld van Prins Hendrik, een bezoek aan het kamp alhier. De Vorstin wil de tegenwoordig zijn bij de eerste godsdienstoefening, die daar gehouden word door den veldprediker ds. Scholte van Rotterdam. In twee auto's verschenen de vorstelijke personen met hun gevolg, onder wie generaal Buijze, inspecteur der infanterie, een paar adjudanten van H. M. en de bevelhebbers, van het kamp. Een eigenaardig gezicht was het: een predikant in uniform van een 2e-luitenant met den Roode-Kruis-band om den arm, dan vlak tegenover hem de Koningin, veel hoofdofficieren in groot uniform en vele honderden soldaten in een kring daaromheen. Na den kampcommandant eenige vriendelijke woorden te hebben toegesproken, vertrok H. M. met gevolg onder het donderend gejuich der manschappen.

1495

1500

1505

Spoorwegverbinding met Duitschland.

Men meldt ons uit Winterswijk: Met ingang van heden zal hier weer een vaste dienstregeling voor de Deutsche goederentreinen in werking treden. De treinen zullen binnen komen tusschen 's morgens 8 uur en middernacht. Hierdoor zal het personeel der douane ook weer nachtdienst moeten tobben. Naar ons door een der Deutsche ambtenaren hier ter plaatse werd medegedeeld, bestaat het voornemen met ingang van 15 October het "Friedensfahrplan" in werking te stellen. Op een enkele uitzondering na is het machinepersoneel, dat sedert het uitbreken van den oorlog hoofdzakelijk te Wesel gestationneerd was, weer geheel naar hier teruggekeerd. Op het traject Wesel-Winterswijk, waarlangs tot dusverre geen goederentrein ging, zullen nu dagelijks twee treinen loopen. Het personenvervoer blijft voorloopig van hier uit nog gestremd.

1510

1515

Verloven ambtenaren.

Een aantal ambtenaren der posterijen en telegrafie heeft zich tot den directeur-generaal van dit dienstvak gericht met het verzoek, vergoeding te mogen ontvangen van het derven der verlofdagen in 1914. Dat zich thans omstandigheden voordoen, die het geven der normale verloven belemmeren, wordt ten zeerste betreurd, maar verwacht werd, dat de ambtenaren het derven van verlof als eene noodzakelijkheid zouden aanvaarden. De directeur-generaal der P. en T. vindt het pijnlijk te moeten ervaren, dat vele ambtenaren hierin weer een welkome gelegenheid meenen te zien om van de administratie wat geld los te krijgen. Waar mogelijk, zal het reglementaire verlof nog worden verleend, doch vergoeding wegens niet genoten verlof is buitengesloten, terwijl overbrenging van het tekort aan verlof in dit jaar op het volgend jaar, op practische bezwaren zal stuiten.

1520

1525

1530

Een verdwenen reserve-officier.

Mr. P. S. Gerlings, die begin Mei met de Noorderzon uit Almelo verdween, kort daarna werd ontslagen als ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de kantongerechten in het arrondissement Almelo en in staat van faillissement werd verklaard, wordt thans als reserve-eerste-luitenant van het 12de bataljon landweerinfanterie door den

1535

burgemeester van Almelo opgeroepen om 16 October onder de wapenen te komen.

Franschen op weg naar huis.

1540 Onze correspondent te Oldenzaal schrijft: Zondagmorgen arriveerden uit Hanover te
Oldenzaal 103 Fransche heeren en dames, die aldaar sedert het uitbreken van den
oorlog waren gevangen gehouden. Zij werden tot hier begeleid door een Duitsch
Rijksrechercheur. Ze deelden ons mede, dat zij, toen de oorlog tusschen Duitschland
1545 en Frankrijk uitbrak, met vacantie te Metz vertoefden, van waar zij gevankelijk naar
Hanover werden overgebracht, waar zij op eigen kosten werden gevangen gehouden.
Ongeveer een maand geleden was hun vergunning verleend, via Keulen naar Frankrijk
terug te keeren, doch toen zij in genoemde plaats aankwamen, waren zij opnieuw naar
Hanover teruggevoerd. Sedert was de Amerikaansche consul aldaar in hun belang
werkzaam geweest; hij had hun passen verschaft en weten te verkrijgen, dat zij thans
1550 naar Nederland mochten afreizen, uitgezonderd verschillende jonge mannen onder hen.
Zij vertrokken allen naar Den Haag, om daar de bemiddeling van den Franschen gezant
voor de verdere reis in te roepen.

ONDER DE STREEP.

1555 **Dum-dum-kogels.**

– Van hooggeleerde, medische zijde wordt onze aandacht gevestigd op de volgende
parodie tegen de veel besproken projectielen door het Zwitsersche vijf centiem
blaadje "La Suisse": Door den mond van Z. M. Wilhelm II hebben de Belgen bij
president Wilson geprotesteerd tegen het schandelijk misbruik van dum-dum-kogels,
1560 die, zoals men weet, met name zulke verwoestingen hebben aangericht in de arme stad
Leuven. Ook zou de Duitse keizer hebben gezegd, dat zijn hart er van bloedt. Wat is
een dum-dum-kogel? Het "Berliner Tageblatt" komt het ons verklaren. En het stelt
vast, dat zijn verklaring aan de huidige omstandigheden een droevige kleur ontleent,
waarvan de Fransche en Engelsche barbaren ten eeuwigen dagen den last zullen dragen.
1565 Het is hun niet genoeg geweest, de neutraliteit van België te schenden, wat den
intocht van de Duitse bevrijders in dit land noodig heeft gemaakt. Zij schenden ook
de internationale verdragen, die in alles voorzien opdat de oorlog zacht, vreedzaam,
liefelijk, ja vermakelijk zij, en in overeenstemming met de wetten onzer beschaving,
welke laatste zoo zeer is gerijpt, dat zij geheel den indruk maakt van uiteen te
1570 vallen. Maar ook de dum-dumkogel is bij zijn uiteenvallen buitengewoon gevaarlijk.
Men rolt hem met rietsuiker, na hem te hebben laten loopen over een poffertjespan. En
niemand kan onbekend zijn met de vreeselijke uitwerking van de suiker, die, in hooge
dosis in het organisme ingevoerd, onmiddellijk suikerziekte teweegbrengt. Bovendien
is het doordringingsvermogen van dit projectiel zoodanig, dat het van deel op deel
1575 door het organisme heengaat, waardoor alle pogingen om het te verwijderen moeten
falen. Dan ontstaat tusschen de gapende openingen een geweldige tocht, waardoor
spoedig katarrhale aandoeningen optreden: dubbele neusverkoudheid en driedubbele
bronchitis, die men onmogelijk kan behandelen in de militaire hospitalen, waar de
chirurgie het eenig middel is om helpend op te treden. Deze uiteenzettingen hebben,
1580 naar het schijnt, diepen indruk gemaakt op president Wilson. Hij zou er over denken,
de verbonden mogendheden uit te noodigen ten spoedigste België te verlaten, bij
gebreke waarvan hij aan de burgers van het vrije Amerika zou verbieden Engelsch te
spreken.

1585 **VEREENIGDE STATEN.**

Vredespogingen.

Ons wordt mededeeling gedaan van een bericht in de "San Diego Union", meldend dat te
Point Loma ten huize van mevrouw Katherine Tingley een vergadering is gehouden,
waarin besloten werd te San Diego op 28 September, dus heden, den dag te wijden aan
1590 het herstel van den vrede. Aan president Wilson werd een telegram gezonden, waarin
"overtuigd als wij zijn dat Amerika voldoende moreele kracht bezit om den oorlog voor
een oogenblik tot staan te brengen, en in naam de menselijkheid" aangedrongen wordt
op een wapenstilstand, die de bijeenroeping van een vredesconferentie te 's-
Gravenhage mogelijk zou maken en de bemiddeling van den president hiertoe wordt
1595 ingeroepen.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Het fort "Camp des Romains".

1600 In de reeks Fransche sperforten, die tusschen Verdun en Toul aan de Maas gelegen
zijn, en die dienen moeten om de overgang van de Maas te beletten, is door de
Duitschers de eerste bres geschoten. Het fort Camp des Romains is niet meer in
Fransche handen. De Beiersche infanterie heeft het genomen en er de Duitse vlag op

1605 geplaatst. "Camp des Romains" heet het fort, wijl het is opgericht op een plaats, waar vroeger een Romeinsch kamp zou zijn geweest; het ligt in de Limes, waarin ook de Saalburg en andere Romeinsche kampen gelegen zijn. Het ligt boven op een 375 M. hoogen bergrug, waar de Maas zich om heen slingert. Aan den voet van dien rug ligt de stad St. Mihiel, een plaats van 10.000 inwoners. Bij St. Mihiel en bij het meer westelijk gelegen dorp Bislee voeren bruggen over de Maas, en daarover zijn de Beieren de rivier overgetrokken, nadat het vuur van Camp des Romains en van het meer 1610 zuidelijk gelegen fort Liouville tot zwijgen was gebracht. Noordelijk van Camp des Romains ligt het fort Paroches, op de linker Maasoever, en daaraan sluit zich onmiddellijk de bevestigingsgordel van Verdun, met de forten Gemecours en Troyon.

ENGELAND.

1615 **Krijgsgevangenen in Duitschland.**

De heer Aspinall, de directeur van de Lancashire and Yorkshire Railway, die zich tijdens het uitbreken van den oorlog te Homburg bevond, vertelde een medewerker van de "Times" van zijn lotgevallen als krijgsgevangene in Duitschland. De heer Aspinall was op 17 Augustus van de badplaats vertrokken en was te Keulen aan boord gegaan van 1620 een Rijnboot, om naar Rotterdam te reizen. Te Wezel echter werd het reisgezelschap op de boot, twee Engelschen en vier Engelsche dames, naar het politiebureau gebracht en daar ontvingen ze de mededeeling, dat de beide heeren, niettegenstaande ze ouder dan 45 jaren waren, in Duitschland gevangen zouden moeten blijven. De heer Aspinall, die met lof spreekt van de hoffelijke bejegening van den militairen commandant te Wezel 1625 ondervonden, werd met zijn reisgenoot, den advocaat Stewart Brown, in de militaire gevangenis opgesloten. Gedurende twee uren per dag, een 's morgens, een 's middags, mochten ze op de binnenplaats der gevangenis, waar ze meer Engelsche en ook enkele Fransche gevangenen ontmoetten, wandelen.

Op Maandag 24 Augustus werden beide Engelsche heeren met een aantal andere gevangenen 1630 naar het kamp van Münster overgebracht. De gevangenen reisden onder strenge bewaking in een goederenwagon. Het was een vreeselijke reis, zegt de zegsman van de "Times", die van Maandagmiddag twaalf uur tot Dinsdagmiddag half zeven duurde en waarbij geen der gevangenen vergunning kreeg den wagen te verlaten. In het kamp werden de 1635 Engelschen ondergebracht in een der cavalerie-barakken, te zamen met nog 18 andere Engelschen, eenige Fransche en Belgische burgers. Eerst had men bedden met stroomatrassen, maar later moest men op den grond slapen. eder gevangene kreeg – wie het betalen kon had hiervoor te betalen – een etenskom, een tinnen lepel, een zinken waschkom en handdoeken. Het voedsel werd op dezelfde wijze verstrekt als dat met de soldaten geschiedt. Te vijf uur 's morgens was het reveille, te zes uur ontving men 1640 een kop koffie, te half twaalf een portie aardappelen- of boonensoep, soms met wat vet spek. Te zes uur een kop koffie of cacao. Eerst ontving men een half brood per man en per twee dagen, maar later werd dit een derde brood per twee dagen of 44 kubieke inches per dag. De soepuitdeeling geschiedde in de keuken, waarheen de gevangenen onder bewaking marcheerden en hun kom lieten vullen. De heer Aspinall 1645 klaagt in zooverre over de voeding, dat zij onvoldoende was, zoodat men vaak hongerig ging slapen. De sanitaire regeling liet eveneens te wenschen. In het kamp bevonden zich 28,000 gevangenen, van wie 4000 burgers. De militaire autoriteiten droegen groote zorg, dat de soldaten van de burgers gescheiden bleven en ook dat de soldaten van de verschillende nationaliteiten geen gemeenschap onderhielden. Ook hield men de 1650 bij verschillende gelegenheden gemaakte gevangenen zorgvuldig gescheiden. Zoo waren de Belgen bij Luik gevangen genomen, gescheiden van die welke bij Namen gevangen genomen werden. Het is moeilijk te begrijpen, zeide de heer Aspinall, waarom de Duitschers zooveel burgers hadden geïnterneerd.

In een barak bevonden zich bijv. alle mannelijke bewoners van een Belgisch dorp, 1655 jongens en mannen tot den leeftijd van zeventig jaren toe. Er waren tal van Russische en Japansche burgers en onder de gevangen Britten waren er uit Australië, Zuid-Afrika en andere kolonies. Op zekeren dag werd een aantal gevangenen uit Leuven in het kamp gebracht. De Duitschers, die verklaarden dat burgers op soldaten hadden geschoten, toonden tegen deze zich zeer slecht gestemd. Onder deze groep bevonden zich ook 1660 lieden uit de Belgische gevangenen en 's nachts ontstonden er met dezen moeilijkheden. Op eenigen afstand van onze barak werd des nachts duchtig geschoten. Ook den volgenden dag werd gevuid en vele gevangenen werden gedood. Hoeveel is moeilijk te zeggen, maar een Duitsch soldaat noemde het cijfer van 26. Een gevangene pleegde zelfmoord door ophanging. Van den sergeant-majoor, met onze bewaking belast, 1665 kregen we den raad, indien we schieten mochten hooren ons op den vloer te leggen, omdat dat het veiligst was en we hebben zijn raad trouw gevolgd. Na verloop van eenige dagen kwam de mededeeling, dat de behandeling van de meer beschaafde en van de ouden van dagen verbeterd zou worden, maar het duurde nog al lang voor die belofte

1670 werd vervuld. Intusschen hadden de Engelschen een groep gevormd en hadden ze een van
 hen, een Australiër, die goed Duitsch sprak, aangewezen als hun vertegenwoordiger om
 met den sergeant-majoor te onderhandelen over grieven en nooden. Aldus werden vele
 kleine voorrechten verkregen. Het was opmerkelijk, hoe zelden we een officier zagen
 en hoe groote bevoegdheid was gegeven aan onder-officieren en sergeant-majours. Al
 1675 werd de discipline streng door dezen gehandhaafd, de heer Aspinall erkent dat zij
 zooveel mogelijk trachtten hun taak zonder onnoodige hardheid te vervullen.
 Ernstige klachten echter vernam de heer Aspinall omtrent het optreden der officieren
 van gezondheid, maar den eenigen keer dat hij zelf een dokter moest raadplegen,
 ondervond hij niets dan vriendelijkheid en tegenmoetkoming. De heer Aspinall maakt
 ten slotte melding van de voor de meer ontwikkelde en de oudere gevangenen ingevoerde
 1680 verbeteringen, die hem wel verlichting brachten in zijn lot. Ook werd vergunning
 gegeven extra voedsel te koopen. En in verband hiermee richt de heer Aspinall een
 waarschuwend woord tot de Engelsche legerautoriteiten, omdat hij had waargenomen, dat
 vele Engelsche soldaten kleedingstukken verkochten om meer brood te kunnen koopen.
 Hij meent, dat een ernstige waarschuwing aan de troepen te velde noodig is om hun
 1685 aandacht er op te vestigen, dat ze geen kleedingstukken moeten verkoopen, daar ze in
 den winter anders zeer zullen hebben te lijden. Klachten die wel geuit zijn, dat de
 Engelsche krijgsgevangenen te zwaar werk moeten verrichten, acht de heer Aspinall
 ongerechtvaardigd. Hij is overtuigd, dat de gevangenen verheugd zijn door arbeid de
 verveling te kunnen verdrijven en eens een ander deel van het kamp te kunnen zien en
 1690 vrijwillig meldden vele Fransche soldaten zich voor zwaren buitenarbeid aan. Op 21
 September werden de heeren Aspinall en Stewart-Brown in vrijheid gesteld, en de heer
 Aspinall eindigt zijn mededeeling met de verklaring, dat in aanmerking genomen de
 moeilijkheid om zoovele gevangenen te verzorgen, alles werd gedaan om hen zoo goed
 mogelijk te behandelen. De Deutsche soldaat schijnt van nature een vriendelijk mensch
 1695 en men moet in aanmerking nemen, dat de dienst van gevangenbewaarder door lieden, die
 niets liever willen dan naar het front te vertrekken, wel eens op het humeur moet
 werken.

Oorlog en techniek. I.

1700 *(Van een militairen medewerker.)* In dezen tijd, nu alle aandacht voortdurend is
 gericht op deen grooten strijd, die in Europa woedt, en ook onze weermacht, dank zij
 de wijze, waarop de regeering de neutraliteit van ons vaderland weet te handhaven,
 meer belangstelling trekt dan dit in gewone tijden het geval pleegt te zijn, werden
 mij meermalen vragen gesteld, die ik niet beter dan door eene algemeene, populaire
 1705 bespreking meen te kunnen beantwoorden. Hoofdzakelijk betreffen deze vragen
 onderwerpen van technischen aard, en het zal zelfs voor den leek op militair gebied,
 die de dagbladberichten van de laatste weken heeft gevolgd, zeker geen toelichting
 behoeven, dat de techniek op de moderne oorlogvoering een zeer grooten invloed heeft.
 Steeds heeft in den loop der eeuwen het nauwste verband bestaan tusschen oorlog en
 1710 techniek, die in wezen zooveel gemeen hebben. Beide toch zijn uitingen van den wil
 van den mensch om te overwinnen, te heerschen; in den oorlog over andere menschen, in
 de techniek over de natuurkrachten. Een wil, welke, alle vredesidealen helaas ten
 spijt, steeds zal blijven bestaan, zoolang een zwakker deel van de menschheid moet
 buigen onder de macht van een sterker gedeelte, en de drang tot onafhankelijkheid in
 1715 den mensch aanwezig blijft; een wil, die in de techniek steeds tot uiting zal blijven
 komen, zoolang er nog natuurkrachten zijn, die overwonnen moeten worden.
 Voortdurend is de wijze van oorlogvoeren voor een zeer groot gedeelte afhankelijk
 geweest van de vorderingen der techniek. Zelfs was tot de 19de eeuw de techniek
 nagenoeg alleen gericht op oorlogsdoeleinden. Men denke slechts aan den bruggenbouw
 1720 door de Romeinen; aan het maken van zwaarden, helmen, harnassen, e. d., waardoor in
 de middeleeuwen nagenoeg de geheele ijzerindustrie werd beheerscht; aan het feit, dat
 tot in de 18de eeuw het meerendeel der ingenieurs militaire ingenieurs waren, waarbij
 namen als Vauban, Van Coehoorn, Mesgrigny, Bélidor, Coulomb, enz. voor zich spreken.
 Maar al is sedert ook de vredestechniek tot eene zeer groote ontwikkeling gekomen,
 1725 zoo geeft ook de moderne wijze van oorlogvoering, de technische menschenmoord van den
 tegenwoordigen tijd, aan de oorlogstechniek nog een zóó ruim arbeidsveld, dat – het
 moge oppervlakkig eenigszins zonderling klinken – de oorlogstoerusting voor
 verschillende landen eene bron van welvaart en industrie en daardoor indirect ook van
 maatschappelijke ontwikkeling en beschaving vormen.

1730 Versterkingen.

Als gevolg van de belegering van de vestingen Luik en Namen werd mij herhaaldelijk de
 beteekenis gevraagd van verschillende benamingen als forten, vestingen, verschanste
 legerplaatsen, enz. Vandaar de volgende algemeene beschouwingen hierover. In den
 modernen oorlog maakt zowel de aanvaller als de verdediger gebruik van technische

- 1735 hulpmiddelen, versterkingen of verschansingen, om daardoor het bevechtveld zoodanig te verbeteren, dat het tactisch doel van het gevecht: vernietiging van de vijandelijke strijdkrachten, gemakkelijk kan worden bereikt. Waar dit doel in het algemeen verkregen wordt door uitwerking van het vuur en door beweging over het gevechtveld, heeft dus het hulpmiddel, de aanleg van versterkingen, ten doel: het
- 1740 verhoogen van de eigen en bescherming tegen de vijandelijke vuuruitwerking, alsmede het verbeteren van de bewegingsvrijheid van de eigen troepen naar en op het gevechtveld en het belemmeren van de troepenverplaatsingen van den vijand. In het algemeen kunnen deze versterkingen teruggebracht worden tot drie hoofdgroepen, n.l. de veldversterkingen, de duurzame of permanente versterkingen, en de tijdelijke
- 1745 versterkingen, ook wel semi-permanente geheeten. Op de veldversterkingen wordt later uitvoerig teruggekomen. Hiertoe behooren de eenvoudige, maar daarom in den modernen oorlog niet minder belangrijke, technische werkzaamheden, welke op het gevechtveld door alle troepen, ook de niet-technische, onder leiding van hunne officieren worden uitgevoerd met eenvoudig pioniergereedschap
- 1750 en met de materialen en hulpmiddelen, welke ter plaatse worden gevonden. Bovendien is voor deze werkzaamheden in den regel slechts een zeer korte tijd beschikbaar, zoodat het weerstandsvermogen van deze werken uit den aard der zaak slechts betrekkelijk gering kan zijn. Geheel anders is dit bij de duurzame versterkingen, die reeds in vreedestijd worden aangelegd op punten of in gedeelten van een land, waarvan de
- 1755 politieke of strategische beteekenis zoo groot is, dat zij tegen elken vijandelijken aanval beschermd moeten worden. Dit zijn b.v. gedeelten van het land, waarin de regeering zich bevindt, of die, welke in het verdedigingsstelsel niet kunnen worden gemist, om het mobiele veldleger in zijne operaties te steunen en hieraan de noodige vrijheid van beweging te geven. Voor den aanleg van deze versterkingen kan over
- 1760 voldoende tijd, over geschoolde arbeidskrachten en over alle hulpmiddelen worden beschikt, welke de techniek oplevert, zoodat het weerstandsvermogen en de stormvrijheid zoo hoog mogelijk kunnen worden opgevoerd. Ook de krachtige bewapening met de vuurleiding, de waarneming, de munitievoorziening, enz. en de verpleging kunnen in vreedestijd zorgvuldig worden voorbereid. Bovendien
- 1765 zijn de duurzame versterkingen steeds voor den strijd gereed en stellen zij, door het groote weerstandsvermogen, zeer hoge eischen aan de aanvalsmiddelen, zoodat zij, mits zij tactisch juist worden aangelegd en gebruikt (men denke aan Bazaine in Metz in 1870!), met weinig troepen tegen een overmacht verdedigd kunnen worden. Zij besparen dus troepen ten voordeele van het mobiele leger, het veldleger, waarop het
- 1770 zwaartepunt van elke landsverdediging moet blijven rusten. Dikwijls ontbreken in vreedestijd de noodige geldmiddelen voor den aanleg van duurzame versterkingen. Ook wel blijkt eerst in oorlogstijd, door den loop der operatiën, de noodzakelijkheid, om op sommige plaatsen werken met een groot weerstandsvermogen aan te leggen. In een betrekkelijk korten tijd, veelal van enkele weken, werden dan z.g. tijdelijke of
- 1775 semi-permanente werken gemaakt, waarvan het weerstandsvermogen grooter is dan dat van de veldversterkingen, maar veel kleiner dan dat van de duurzame werken. In verband met de inrichting kunnen de duurzame versterkingen worden onderscheiden in:
- 1780 1o. Forten, welke alleen eene militaire bestemming en slechts eene militaire bezetting zonder burgerbevolking hebben. 2o. Batterijen, zijnde kleine fortent, welke hoofdzakelijk een artilleristisch doel hebben. 3o. Vestingen, welke eene stad omsluiten en behalve de militaire bezetting, ook eene burgerbevolking hebben; verouderde werken, meestal dateerend uit den tijd, waarin nagenoeg elke stad eene vesting was. 4o. In den tegenwoordigen tijd worden met den naam vesting ook veelal
- 1785 aangeduid de z.g. kringvestigingen, welke bestaan uit eene kernvesting, die de stad omsluit en een daarvoor gelegen kring van vooruitgeschoven, z.g. gedetacheerde fortent. Deze laatste vormen dan de hoofdlijn van weerstand en beschermen, bij de groote dracht van het moderne geschut, de kernvesting tegen een bombardement. Met de "vesting Luik" (juister gezegd de "kringvesting Luik) wordt dus b.v. bedoeld Luik met den omringenden fortengordel. 5o. Liniën en stellingen, zijn de reeksen van fortent, batterijen en vestingen, welke onderling tactisch kunnen samenwerken.
- 1790 Voorts worden, in verband met de bestemming, aan de duurzame versterkingen nog de volgende benamingen gegeven: 1o. Sperfortent en spervestingen, welke belangrijke gemeenschapswegen en toegangen afsluiten. 2o. Sperliniën, de rideaux défensifs, waarover in de laatste weken zoo veel is gesproken en waarvan o.a. de
- 1795 grensbevestiging langs Frankrijks oostgrens een voorbeeld is. Deze rideaux défensifs bestaan uit eene reeks sperfortent en spervestingen, welke veelal vrij groote onderlinge afstanden hebben, zoodat zij, ter bereiking van hunne zuiver passieve opdracht, niet altijd tactisch kunnen samenwerken en de mobiele, ter grensbewaking aangewezen troepen het doortrekken van den vijand in de intervallen tusschen de
- 1800 fortent moeten beletten. Zij vormen dus als het ware een scherm, een rideau,

1805 waarachter het veldleger zijne mobiisatie en concentratie kan volbrengen, om daarna tot het offensief over te gaan. 3o. Afsluitingsstellingen, bestaande uit een geraamte van tactisch samenwerkende forten, batterijen en vestingen, welke ook de onderlinge tusschenruimten kunnen beheerschen. Met betrekkelijk weinig troepen kunnen zij eene

1810 belangrijke landstreek beschermen tegen een groote overmacht, om daardoor aan de mobiele troepen betere gelegenheid te geven om tot het offensief, vooral op de flanken en in den rug van den vijand, over te gaan. Een voorbeeld hiervan is, behalve onze Nieuwe Hollandsche Waterlinie, de Serethlinie in Roemenië.

1815 4o. Strategische steunpunten, de Manövrierplatze of camps retranchés, in de meeste berichten steeds aangeduid als verschanste legerplaatsen of als geretrancheerde kampen. Hieronder worden verstaan kringvestingen met eene groote uitgebreidheid, waarin tijdelijk eene groote, mobiele legermacht kan worden opgenomen, welke eene offensieve bestemming heeft. Tot deze strategische steunpunten behooren b.v. de bruggenhoofden, welke het bezit van belangrijke rivierovergangen moeten verzekeren en

1820 aan het mobiele leger oeververwisseling en ontwikkeling in de nabijheid van den vijand mogelijk maken. Voorbeelden hiervan waren b.v. de bruggehoofden van Luik en Namen, waarover in de laatste weken zooveel is geschreven. Het is wellicht niet overbodig, hier even in herinnering te brengen, hoe de kringvesting Namen in den loop der eeuwen herhaaldelijk aan belegering heeft blootgestaan. De eerste gordel van versterkingen van beteekenis werd om Namen aangelegd door den Nederlandschen vestingbouwkundige Menno van Coehoorn, toen Nederland, in oorlog met Lodewijk XIV, een inval uit Frankrijk in Nederland moest tegengaan. Onder leiding van Frankrijks grootsten vestingbouwkundige Vauban wisten de Franschen echter reeds op 6 Juni 1692 de vooruitgeschoven werken te nemen, terwijl op 27 Juni ten slotte het fort Coehoorn en op 30 Juni de citadel, waarin de bezetting zich had teruggetrokken, den Franschen in handen vielen. In September 1695 gelukte het den Nederlanders onder Van Coehoorn de vesting te hernemen, welke door de Franschen onder leiding van den vestingbouwkundige Mesgrigny opnieuw krachtig was versterkt.

1830 In 1746 werd de vesting Namen, die sedert 1795 tot de z.g. barrière-plaatsen behoorde, weder door de Franschen onder Clermont bezet. Daarna ging zij in den tijd der Fransche revolutie in Oostenrijksche handen over, werd in 1792 na den slag bij Jemappes door de Franschen onder Valence genomen en in 1793 door Oostenrijk, in 1794 door Frankrijk hernomen. Daarna werden de verdedigingswerken geslecht en werd in 1815 in de stad Namen de groote strijd tegen de terugtrekkende Fransche legers onder Grouchy gevoerd. Ongeveer in 1890 werden, naar de beginselen van den Belgischen vestingbouwkundige De Brialmont, de bruggenhoofden Luik en Namen van de Belgische Maaslinie aangelegd, om bij een Fransch-Duitschen oorlog de spoorwegknoopen en de bruggen in het Maasdal te verdedigen tegen eene poging van een der beide landen, om de neutraliteit van België te schenden. Zooals uit de schets in het Avondblad van 28

1840 Augustus blijkt, hebben de forten, bij een onderlingen afstand van 3 tot 4 K.M., een afstand van 6 tot 9 K.M. van de steden Luik en Namen, zoodat zij deze laatste niet voldoende tegen een bombardement kunnen beschermen. Hoewel het passieve weerstandsvermogen van deze forten vrij groot was en de wapening in sterke, moderne pantserkoepels was opgesteld, was de onderlinge afstand van de forten te groot, om eene krachtige verdediging mogelijk te maken. Bovendien is het type van deze forten, de z.g. groote eenheidsforten, weinig in overeenstemming met het moderne beginsel van de verspreiding van de gevechtskracht. Het werd dan ook reeds meermalen betoogd, dat deze forten, ook bij eene beschieting met de houwitser van 24 en 28 c.M. van de mobiele belegeringsartillerie, slechts korten tijd weerstand zouden kunnen bieden.

1850 Des te meer is dit nu het geval geweest bij de beschieting met de Duitse kanonnen van 42 c.M., hoewel daarbij niet mag worden vergeten, dat het fort Loncin, waarvan onze geïllustreerde bladen zoo vele photo's verspreidden, en dat reeds door twee schoten vernield heette te zijn, vermoedelijk vernietigd is, doordien één dezer schoten het geluk had in een munitiemagazijn te vallen dat daardoor in de lucht vloog. Alle photo's wijzen dan ook op eene vernieling van beneden naar boven en niet omgekeerd.

1855 Voorts behooren tot de strategische steunpunten de versterkte zeehavens en de centraalstellingen of centrale reduits, welke als kern van een verdedigingsstelsel het laatste steunpunt voor de verdediging vormen, zooals dit b.v. bij de kringvesting Antwerpen en bij de Stelling van Amsterdam het geval is. De grootste verschanste legerplaatsen zijn die, waarbij verschillende kringvestingen in de hoekpunten van een voelboek gelegen zijn en strategisch kunnen samenwerken met een veldleger, dat in de nabijheid opereert. Dit is o.a. het geval bij de z.g. groepenbevestiging van Parijs (zie het Avondblad van 4 September j.l.), dat na 1870 omgeven werd door drie groepen

1865 van forten en batterijen, welke elk eene bepaalde landstreek beschermen, tot een afstand van 10 a 15. K.M. van de kernvesting. De sterkte van de bezetting van deze

1870 forten wisselt van 150 tot 2000 man, het aantal vuurmonden van 25 tot 100. De drie vestingveelhoeken hebben onderling afstanden van 10 tot 16 K.M., terwijl zij met elkander niet in verband staan. Binnen een dergelijk versterkt operatieveld, région fortifiée geheeten, kan het veldleger terugtrekken, om, bij eene herneming van het strategisch offensief, in de forten rug- en flankbedekking te vinden, terwijl de kernvesting Parijs eene ruime operatiebasis vormt voor dit veldleger. Deze krachtige wijzen van bevestiging maakt eene afdoende insluiting vrijwel onmogelijk door de enorme troepenmacht, welke hiervoor noodig is. Alleen reeds met het oog hierop is het 1875 dan ook zeer begrijpelijk geweest dat het Duitsche leger, na zijn opmarsch in Noord-Frankrijk, niet onmiddellijk is overgegaan tot een belegering van Parijs, maar zich eerst tegen het Veldleger der verbondenen heeft gekeerd.

FRANKRIJK.

1880 **In Parijs en in de provincie.**

(Van onzen gewonen berichtgever.) PARIJS, 18 Sept. Het is een groote teleurstelling voor de Parijzenaars dat ze, nadat het gevaar een tijdlang zoo dichtbij geweest is, nu weer zoo weinig meer van den oorlog te zien krijgen. Wil je er, buiten de veranderde omstandigheden waaraan we nu al weer lang zijn gewoon geraakt, iets van merken, dan moet je ook al naar het punt gaan waar het militaire leven van de 1885 "vesting Parijs" zich concentreert, -- naar de Esplanade des Invalides. Daar is het een aanhoudend va et vient van de meest uiteenlopende vervoermiddelen, waaronder bestel-auto's echter het talrijkst zijn, vol officieren en manschappen, die in het Hotel des Invalides, de zetel van het militaire gouvernement van Parijs, verslag 1890 komen doen van een of andere expeditie, of vertrekken op een óf andere nieuwe zending. Daar staat dan ook aan weerszijden van den breeden weg voortdurend een dichte menigte menschen opeengepakt, die elke nieuwe auto met dik-bestofte mannetjes met al de kracht van hun longen toejuichen, en wiergeestdrift door een stuk of wat agenten met moeite binnen de perken der trottoirs gehouden wordt. Vooral komt er geen 1895 eind aan het gejuich wanneer het een auto met Engelschen is, Engelschen in hun practische bruin-grijze veldpakjes, die hen op geweldig-opgeschoten padvindders doen gelijken, of als er een Fransch officier voorbijsnort met een verband om hoofd of arm. Vroolijk beantwoorden de inzittenden den groet; de Fransche soldaten brallen terug en zwaaien met de veroverde koppelriemen en Pickelhaubes; de Engelschen 1900 grijnzen met breede monden en wuiven met de hand, de gewonde officieren slaan correct aan, maar met een vriendelijken, dankbaren glimlach op het gezicht. Het is een tooneel vol levendigheid en opgewektheid, alsof heel zoo'n oorlog eigenlijk niets anders dan een pretje was!

Maar iedere Parijzenaar kan niet een paar uur per dag aan de afgelegen Esplanade des 1905 Invalides doorbrengen, en ze wilden er in hun eigen buurt dikwijls wat meer van zien. Vandaar de geweldige geestdrift toen enkele dagen geleden bekend werd dat een groot convooi Duitsche gevangenen, wel een honderd of vier, met een generaal er bij, aan de Gare de l'Est zou aankomen. Hoe de menschen daarachter gekomen waren weet niemand, maar ze wisten het, en het gevolg was dat heel de buurt om het station, ja heel de 1910 lange Rue Lafayette en Rue de Châteaudun, waarlangs men verwachtte dat de onvrijwillige bezoekers vervoerd zouden worden, in minder dan geen tijd absoluut zwart zagen, en dat elk vervoer er stilstond. Geen mogelijkheid er orde in te brengen, de menschen waren als razend. 't Gevolg was dat ze per slot van rekening niets te zien hebben gekregen... De militaire autoriteiten, bang dat ze de Duitschers 1915 misschien op een gegeven oogenblik niet tegen de woede van net volk zouden kunnen beschermen, hebben op het laatste moment order gegeven ze langs een omweg, buiten Parijs om, naar hun bestemming te vervoeren. Via den "Chemin de fer de ceinture" zijn ze naar het Zuiden doorgestuurd, en we hebben er hier geen een van gezien. Van de verhalen van Fransche journalisten, die in gezelschap van officieren onmiddellijk een 1920 bezoek hebben kunnen brengen aan de streken die door de Duitschers op hun haastigen aftocht verlaten zijn, laat ik ditmaal nog een gedeelte volgen van een onpartijdige beschrijving in den "Petit Parisien" van vanmorgen. We zijn aan de Marne:

We bereiken den weg weer, waar we de sporen zien, veroorzaakt door de wielen van de 1925 kanonnen, sporen die zich door de velden schijnen voort te zetten. Wij volgen ze en onze oogen worden plotseling getroffen door een fantastisch schouwspel. Duitsche kanonnen, die blijkbaar gevluht zijn voor de Fransche granaten, hebben snel den weg overgestoken om het dal te bereiken van een klein beekje, beschermd door een gordijn van boomen. Maar onze 75 waakte. Een salvo -- en daar ligt de Duitsche batterij bij de boomen, caissons en stukken door elkaar. Paarden met tuig en al, artilleristen, alles 1930 is onderste boven geworpen, vernietigd; je zoudt zeggen dat de batterij door een hogere macht plotseling verstijfd is. Met moeite verlaten wij dit lugubere punt, om den weg van den Duitschen aftocht te blijven volgen. De weg ligt bezaaid met frames

Naspeuringen van Paul Theelen: 28 september 1914

van rijwielen. Hier is blijkbaar een compagnie Duitsche wielrijders gedecimeerd terwijl ze vluchtte. Maar hier zijn we te Vincy-Manoeuvre. Het is een beeld van ellende. Het dorp is vernietigd en verbrand; recht staan nog stukken muur van roode baksteen; daarginds een stukgeschoten boerderij; hier een verbrand huis. Overall een algeheele ruïne, nergens een levend wezen. En de journalist geeft daarbij een facsimile van een "Bekantmachung", die men met een paar mobilisatie-papieren, op het

1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995

lijk van een gedooden Duitschen officier heeft gevonden, en waarvan de tekst, volgens hem, bewijst dat Duitschland wist dat het wreedheden zou gaan plegen, omdat het bij voorbaat (de stukken waren vooruit gedrukt) verschrikkelijke représailles aankondigt voor daden, die op dat oogenblik, toen heel Europa nog in vrede was, dan toch nog niet door de Fransche bevolking waren begaan! De proclamatie bevat de mededeeling dat iedere niet-combattant die met de wapens in de hand wordt aangetroffen, onmiddellijk zal worden doodgeschoten en het bevel alle wapenen en ontplofbare stoffen onverwijld in te leveren, en vervolgt dan: Wenn eine einzige Waffe irgendwo gefunden, oder irgend eine Feindseligkeit gegen unsere Truppen, Transporte, Telegraphen- und Eisenbahnliniën usw. begangen oder wenn den Franktireurs Obdach gewahrt wird, so werden die Schuldigen und die festgenommenen ohne Pardon niedergeschossen. Ausserdem werden die Einwohner der betreffenden Ortschaft verjagt, die Ortschaften und Städte selbst werden zerstört und niedergebrannt. Wenn dergleichen auf einer Strasse oder in dem Gelände zwischen zwei Ortschaften vorkommt, so wird in derselben Weise gegen die Einwohner der beiden Ortschaften vorgegangen.

We hooren hier in normale tijden al nooit veel van de provincie; Parijs absorbeert nu eenmaal alle aandacht. Nu vernemen we uit de steden in het Westen en Zuiden, de tijdelijke hoofdstad Bordeaux dan uitgezonderd, zoo goed als heelemaal niets. Daarom was het een verrassing vanmorgen in het "Journal" een artikel te lezen van den bekenden journalist Mouthon over Lyon en hetgeen hij daar heeft gezien. Hij vertelt eerst dat de stad zelf den indruk geeft dat er nietsbuitengewoons gebeurt, en dat het openbare leven er nagenoeg geheel normaal voortgaat, en vervolgt dan: Dat wil niet zeggen dat onder deze machtige, vastberaden kalmte niet veel moedig gedragen leed verborgen is. Er is geen Lyonneesche familie die niet een van de haren heeft in het 14e korps, en dit heeft onder verschrikkelijke omstandigheden den vuurdoop ontvangen. De bladen zijn vol verhalen van martelaars, en op de pagina's die vroeger gewijd waren aan de handels-advertenties volgen nu met aangrijpende en roemrijke eentonigheid de doods-aankondigingen elkander op: "Gevallen op het veld van eer... Gesneuveld te Altkirch... Gesneuveld te Mühlhausen... Gesneuveld te Colmar..." De driekleur wappert aan de groote masten in de versierde straten, maar aan den ingang van alle openbare gebouwen treurt de vlag van het Roode Kruis: Lyon herbergt 12,000 gewonden, verdeeld over 42 hospitalen, en wacht er nog 12 bij; er zijn er bovendien 25,000 in de streek, allen eveneens afkomstig van de gevechten in Elzas, in Lotharingen en in de Vogezes. Wanneer men bedenkt dat vergeleken bij den reuzenstrijd die zich sedert drie weken van de Maas tot de Marne ontwikkelt, deze gevechten per slot van rekening slechts heldhaftige schermutselingen waren, dan durft men nauwelijks berekeningen te gaan maken...

Het is duidelijk dat al deze dingen ons hier te Parijs niet zoo kunnen treffen, eenerzijds omdat het zetten van doodsadvertenties in de bladen hier niet gebruikelijk is, zoodat we slechts den dood vernemen van familieleden van goede bekenden of van beroemde menschen (zooals van den uitnemenden, eerlijken schrijver Charles Péguy, redacteur van de "Cahiers de la Quinzaine"), anderzijds omdat het zenden van gewonden naar Parijs zoo lang mogelijk vermeden wordt. Je hoort hier alleen de verliezen, die je eigen omgeving betreffen; mijn conciërge zit al weken lang in doodsangst over het lot van haar jongen, nog geen twintig jaar oud, die in een van de meest geteisterde zouaven-regimenten dient, en waarvan ze in geen weken iets heeft gehoord, en een vrouwtje van de bovenste verdieping uit ons groot huis, die elken dag een kleintje wacht, heeft bericht gekregen dat haar man te Marseille in een hospitaal ligt, met vier kogels in zijn lijf. Maar wat weet je van al de ellende van die honderdduizenden anderen?... Om tot Mouthon terug te keeren, hij vertelt verder nog de volgende interessante bijzonderheden over een ontmoeting met den blijkbaar toch nog niet geheel ver-Amerikaanschten dr. Alexis Carrel, de Lyonsche jongen die het tot directeur van het Rockefeller-instituut te Chicago en tot winnaar van den Nobel-prijs gebracht heeft, maar die teruggekeerd is om als "aide-major de deuxième classe" de gewonden te verzorgen in een Lyonsch hospitaal.

"Wat ik hier zie" – zoo verklaarde dr. Carré – "is bewonderenswaardig. De gezondheidsdienst is even goed geregeld als de mobilisatie het was, en de Amerikanen zouden het niet beter hebben kunnen doen. Op het slagveld een voorloopig verband dat infectie verhindert, en treinen onder stoom achter de vuurlinie, die onmiddellijk vertrekken naar chirurgie-centra zooals het onze, die overvloedig zijn voorzien van

2000 specialisten en materiaal. Dit systeem, dat door den grooteren afstand niet door onze
tegenstanders kan worden toegepast, redt iederen dag duizenden levens. In het
hospitaal Desgenettes hebben we op vijfhonderd man er geen een verloren; in het
Hôtel-Dieu hoogstens een twintigtal, op de tweeduizend die er behandeld zijn. De
2005 zware artillerie veroorzaakt, helaas, verschrikkelijke wonden en de wegspringende
scherven van kartetsen infecteeren ze soms, maar die tellen over het geheel slechts
voor een zeer gering percentage mee. Wat de mausers en de mitrailleuses betreft, ik
zou niet durven beweren dat hun zindelijke kogels nog bovendien hygiënisch en
versterkend zijn, en dat daarvoor geldt hoe meer je er neemt, hoe beter het is, maar
ik kon er toch die er een half dozijn van hebben tot zich genomen, en die er niet al
te erg aan toe zijn. Wanneer ze namelijk op hun grillige banen geen essentieel orgaan
2010 ontmoeten dan laten ze na een dag of veertien nog slechts een onbeduidend
litteekentje over, juist zichtbaar genoeg om den betrokkene in de gelegenheid te
stellen met trots te zeggen: Je ziet wel dat ik er bij geweest ben. Je moet toch wel
chirurg in je hart zijn om er zoo over te praten!...
Tot slot een beschouwing van een Engelsch officier, van een der Schotsche regimenten,
2015 en die verklaart hoe het komt dat de Engelschen, hoewel ze toch niet zoo bijzonder
talrijk zijn, naar verhouding in dezen oorlog zulke groote successen hebben behaald.
Het is een veteraan uit den Zuid-Afrikaanschen oorlog, en volgens hem hebben daar de
Engelschen het meest geleerd. "Het is de les van Spioenkop - zei hij - waaraan we de
successen te danken hebben die we thans behalen. Een groot aantal officieren die dit
2020 leger hebben gevormd hebben deelgenomen aan den Boeren-oorlog. Bij het begin van die
campagne waren onze verliezen verschrikkelijk. We wisten geen partij te trekken van
het terrein om ons te dekken tegen het vuur - en we hadden toen te doen met de beste
schutters van de wereld. We chargeerden in dichte groepen. Dat alles moesten we ter
plaatse veranderen. De Boeren zijn onze leermeesters geweest. En de Engelsche soldaat
2025 werd een meester in de tirailleurskunst. "Na dien oorlog hebben al onze recruten die
nieuwe wetenschap geleerd. Er bestaan in Europa geen soldaten, die zich zoo goed
tegen het vuur van den tegenstander weten te beschermen. Ditmaal zijn de vijandelijke
schutters middelmatig, om niet te zeggen slecht. Zij passen de massa-taktiek toe. Zoo
komt het dat wij, als we even talrijk zijn, den vijand decimeeren, en dat als zij
2030 talrijker zijn, wij toch standhouden, met zeer geringe verliezen. En eindelijk wacht
onze soldaat, voor hij chargeert, de uitwerking van van het geschutvuur af. Ziedaar
in hoofdzaak ons geheim." Of dit alles nu wel zoo héél nieuw is, en zoo heelemaal
buiten het bereik van den vijand laat ik daar, maar toch leek het mij curieus deze
verklaring van den Engelschen officier mee te deelen zooals ze gegeven werd.

2035

AVONDBLAD. Derde Blad.

KUNST.

Duitsch Kunst-verlies in den oorlog.

2040 De Duitschers beginnen nu ook te voelen, wat schending van volks-eigen schoonheid
beduidt: de Russen, zoo vertelt de *Königsberger Allgemeine Zeitung*, lieten te Tapan
in. Oost-Pruisen het raadhuis in vlammen opgaan. De schoone schilderij van Lovis
Corinth, de *Graflegging* voorstellend, werd in den brand vernield.

Waarheid of verdichting.

2045 Onder de krijgsgesbeurtenissen welke in den loop der eeuwen zijn voorgevallen komen
enkelen voor waarvan de legende zich heeft meester gemaakt en daardoor, zeer
opgesmukt, tot ons zijn gekomen; anderen daarentegen welke, hoe ongelooflijk
oogenschijnlijk ook, ten slotte in de geschiedenis als waarheid moesten worden
2050 geboekt. Twee voorbeelden komen ons dadelijk in herinnering, waarvan het een onder de
eerste en het andere onder de laatste categorie is te brengen. Beiden zijn er op
aangelegd om succes van Huzaren-stoutmoedigheid in grooten stijl te doen uitkomen.
Daarvoor moeten wij in gedachten teruggaan tot 1795 en tot 1806. Uit eerstvermeld
jaar wordt in historische werken, welke aan beroemde mannen als Thiers, Mignet en
2055 Alisor zijn te danken, vermeld, dat een in het ijs opgesloten Nederlandsche
(Bataafsche) vloot, onder bevel van den kapitein ter zee H. Reyntjes, op 22 of 23
Januari 1895, door enkele Fransche eskadrons huzaren, gesteund door rijdende
artillerie, na kortstondig gevecht, zou zijn vermeersterd. Lang is daaraan geloof
gehecht en zelfs heeft een plaat deze verbijsterende gebeurtenis vereeuwigd. Wat is
2060 evenwel uit het door De Jonge ingestelde onderzoek - blijkens mededeeling in zijn
standaard-werk "het Nederlandsche zeezezen" - gebleken?
Ten eerste dat de drie buitenlandsche historici blijkbaar zijn afgegaan op het
verhaal dat ter zake voor het eerst is opgedischt door generaal Jomini, tot dezen
rang, ofschoon Zwitser van geboorte, opgeklimmen in Franschen dienst, om dezen in

Naspeuringen van Paul Theelen: 28 september 1914

2065 1813 te verwisselen voor den Russische en te eindigen als Gouverneur van den
Tsarewitsch, den lateren Keizer Alexander II zonder dat deze geleerden zich hadden
vergewist uit welke bron de Generaal had geput. Ware dit wèl geval geweest, hadden
zij deze c. g. gecontroleerd en zich niet in goed vertrouwen verlaten op den grooten
2070 Jonge, aan het licht zijn getreden, dat dit bericht door geen enkel officieel stuk,
uitgegaan van Fransche gezagvoerders of Fransche volksvertegenwoordigers, werd
gesteund. Zich onder meer beroepende op zee-officieren, die ooggetuigen van het
gebeurde waren geweest en toen bedoeld standaardwerk verscheen nog in leven waren,
2075 toont De J. aan, dat wel is waar de latere admiraal De Winter aan het hoofd van een
Fransch regiment huzaren (hoofdzakelijk uit Bataven bestaande) naar Den Helder is
opgerukt om deze vesting in bezit te nemen, doch dat daarbij de weg over land is
gevolgd; dat, ter plaatse aangeland, slechts enkele dezer cavaleristen over het ijs
een bezoek brachten aan het linesschip Piet Hein, liggende in het dichtbevoren
2080 Nieuwediep, welk ijs te zwak was om Eskadrons en Batterijen te torsen. Van het bieden
van eenigen tegenstand was trouwens geen sprake geweest. Ware een aanval bedoeld, dan
zou deze met enkele schoten kunnen zijn afgeslagen. De vloot ging zonder slag of
stoot in de handen van het nieuwe bewind over: Aldus De Jonge.
Heeft dus de fabel der vermeestering van een Hollandsche vloot door Fransche huzaren
geen grond onder de voeten – al duikt nu en dan bij onze toenmalige overheerschers
2085 iets op, wat het tegendeel wil doen gelooven – anders is het gesteld met het
bravoure-stuk door den Franschen generaal-majoor A. Collinet graaf van Lasalle met
zijn huzaren den 28 October 1806, kort na den dubbelen-slag Jena en Auerstadt,
uitgehaald. Na op dien datum Prins Hohenlohe te Prentzlau met 16000 man der
Koninklijke Garde tot capitulatie te hebben gedwongen, waarbij 65 stukken werden
2090 vermeesterd, drong de onversaagde ruiter-generaal, vergezeld door slechts twee
regimenten Huzaren, door tot de vesting Stettin. Hijssommeert den bevelhebber haar
over te geven. En zoo groot was de paniek, welke het Pruisische leger had bevangen,
dat enkele uren daarna die overgaaf een voldongen feit was, zonder dat door de
2095 bezetting, 6000 man sterk, eenige weerstand was geboden. Bevordering tot Luitenant-
Generaal was de belooning, den nauwelijks 31-jarigen Opper-officier door Keizer
Napoleon I toegekend voor zijn stoutmoedige daad.
Deze doet iets onder voor die, kort geleden bedreven – als men op een in de Kölnische
Zeitung van 18 September l.l. voorkomend bericht mag afgegaan – door den Duitschen
Majoor Richter, commandeur van het 2e Regiment Veld-Artillerie. Het verschil tusschen
2100 beiden ligt alleen daaraan, dat aan dit wapen de eer van den dag toekomt. De zaak zit
zoo. Na het overwinnend gevecht der 8e (Duitsche) Armee op 24 Augustus 1914 nabij
Dinant had genoemde Hoofdofficier de opdracht ontvangen aldaar met zijne Afdeelingen
de Maas over te trekken ten einde, na zich met een rechtervleugelcolonne te hebben
vereenigd, den geslagen vijand in de richting van Warnant *) te vervolgen. Van die
2105 vereeniging kwam echter niets terecht. Doorgemarcheerd met één batterij (de andere
was op den rechteroever achtergelaten) vond de majoor bij aankomst in bedoelde
gemeente de bewuste colonne niet, maar wel de 3e batterij van zijn regiment, wel 2
compagnieën (de 5e en de 7e) van het Saksische tweede grenadiers regiment N°. 101,
2110 die, als gevolg van de daarvan gevorderde buitengewone inspanning, volkomen rust
moesten hebben. Hij wilde dus deze niet storen en beging het waagstuk zonder dekking
door te gaan naar Bioul (te vinden bij C 4 der betrekkelijke kaart in de Atlas van
Andree). Na met de batterij op een 1800 M. daarvan gelegen hoogte stelling te hebben
genomen, verneemt hij door een huzarenpatrouille dat Bioul vol vijanden zit.
2115 Onmiddellijk opent hij daarop met zijn geschut het vuur en neemt alras groote onrust
bij hen waar. Inmiddels is een der rustende compagnieën ontboden. Daarmede rukt de
majoor, terwijl vermoedelijk met het geschutvuur is doorgestaan, naar Bioul op. Met
opgestoken armen komen de Belgen hem tegemoet en smeeken hem om genade. Het resultaat
is geweest, dat een geheele Belgische Divisie (8100 man sterk) werd gevangen genomen,
2120 en buitgemaakt, behalve 50 nieuwe Krupp-kanonnen, een wagenpark met 500 à 600
voertuigen, 100 auto's en 2000 à 3000 paarden. Heeft zich alles werkelijk toegedragen
– daarover zoo dadelijk nader – als in het Duitsche blad wordt medegedeeld, dan is
zeer zeker opnieuw bewaarheid het oude spreekwoord, dat het geluk den stoutmoedige
dient. Deze zet evenwel daarbij, ook veel op 't spel. Het gaat daarmede eenigermate,
2125 als bij het niet opvolgen van gegeven bevelen. "Aan de eene zijde" – aldus spreekt
men in Deutschland – "lokt de ordre pour le mérite, aan de andere zijde dreigt het
executie-peloton." Men stelle zich voor, wat het lot zou geweest zijn van majoor
Richter zoo hij zich over het verlies van zijne batterij(en) had moeten
verantwoorden, en alsdan bekennen, dat hij daarmede, zonder behoorlijke infanterie-
dekking, op avontuur was uitgegaan.

2130 En nu de gegeven voorstelling van de toedracht der zaak in quaestie. De Kölnische

stelt haar onder hoede van het Duitsche hoofdkwartier. Immers wordt te kennen
gegeven, dat zij met "Genehmigung" van dat hoofdkwartier geschiedt. Wij onderschatten
de beteekenis van die toestemming geenszins; en evenals in 1870, onder
2135 kwartiermeester generaal Von Podbielski, draagt hetgeen onder zijn opvolger Von Stein
van Duitsche zijde officieel openbaar wordt gemaakt een betrouwbaar karakter. Maar
onverklaarbaar is ons, waaraan moet worden toegeschreven dat de gevangenneming van
een heele Belgische Divisie en de buitmaking van veel en belangrijk oorlogsmaterieel
op 24 Augustus l.l., eerst thans, langs officieusen weg, wordt wereldkundig gemaakt.
2140 En dat nog wel, terwijl deze, toch niet onbelangrijke krijsgebeurtenis heeft plaats
gevonden onder van zoo grooten durf getuigende omstandigheden. Wij aarzelen dus die
gebeurtenis – welke, op de aangeduide wijs, ons voor de eerste maal onder de oogen
kwam – als historisch feit te boeken, vóór dat meer officieel daarvan bevestiging is
verkregen. Eerst na die officieele bevestiging te hebben ontvangen is uit te maken of
2145 zij als absolute "waarheid" mag worden aangenomen, dan wel het onderwerp voor eenige
"verdichting" is geweest; of zij meer in 't licht moet worden beschouwd van het
tweede dan van het eerste hierboven gegeven voorbeeld. *) Op de ter onze beschikking
staande kaart hebben wij haar niet gevonden. Volgens Ritters Lexicon een gemeente met
684 inwoners in de provincie Namen, Arrondissement Dinout {Dinant?}.

2150 **Engelsche banken vóór den oorlog.**

BERLIJN, 27 Sept. (W. B.) De "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" meldt: Uit
zakenkringen ontvingen wij de volgende mededeeling, waarvoor wij kunnen instaan. Het
Engelsche bankhuis Royal of Canada and Antilla's op Cuba richtte op 28 Juli tot een
Cubaanschen zakenvriend een schrijven, waarin de volgende passage voorkomt: "Wat het
2155 inwisselen van Mark-valuta betreft, waarom u ons vraagt, deelen wij u mede, dat het
ons onmogelijk is u papier in Mark-valuta te doen toekomen, daar wij heden een
telegraphische order ontvingen, op grond waarvan ons het opgeven, van giro's op
Europa is verboden, wegens den ongunstigen politieken toestand in deze landen".
Hieruit blijkt duidelijk – aldus de "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" – dat reeds een
2160 aantal dagen vóór het tijdstip van den Duitschen inval in België, die het voorwendsel
vormde voor de Engelsche oorlogsverklaring van 4 Augustus, Engeland aan
buitenlandsche banken orders gegeven had om het geldverkeer met Europa, speciaal met
Duitschland te staken.
(Wij nemen dit bericht op als staaltje van de wijze waarop voortdurend gepoogd wordt
2165 in neutrale landen stemming te maken. Op den keper beschouwd is het bericht n.l. van
niet de minste beteekenis als voorbeeld van Engelsch optreden tegen Duitschland,
waarvoor het blijkbaar dienst moet doen. De genoemde datum van 28 Juli valt n.l. drie
dagen na de gedeeltelijke afwijzing van het Oostenrijksche ultimatum door Servië,
twee dagen na de Russische nota waarin werd medegedeeld dat Rusland bij een
2170 Oostenrijksch-Servisch conflict niet onverschillig zou kunnen blijven en op den dag
waarop het Engelsche bemiddelingsvoorstel door Duitschland en Oostenrijk werd
afgewezen. De Europeesche beurzen verkeerden toen in een toestand van volkomen
paniek. Ten onzent werd op dien dag het laatst beurs gehouden, elders waren de
fondsenmarkten reeds te voren gesloten en de internationale wisselmarkt was volkomen
2175 ontredderd. In Amsterdam b.v. was voor dollars dien dag geen f2 te maken. Dat onder
die omstandigheden overzeesche instellingen orders ontvingen voorloopig geen
wisselzaken te doen, is toch iets dat eenvoudig van zelf spreekt. (Red. Hbld.)

Oogstberichten.

2180 Het Internationaal Landbouwbureau te Rome publiceert het volgende over den
vermoedelijken oogst van het Noordelijk werelddeel voor 1913/14. Voor de landen
Hongarije, België, Denemarken, Spanje, Groot-Britannië, Italië, Luxemburg, Nederland,
Europeesch Rusland, Zwitserland, Canada, Ver. Staten, Indië, Japan, Algiers en Tunis
zou de tarweoogst bedragen 708,703,001 dz. tegen 763,484,505 dz. in het vorig jaar.
2185 Voor de landen Pruisen, Hongarije, België, Denemarken, Spanje, Groot-Britannië,
Italië, Luxemburg, Nederland, Europeesch Rusland, Zwitserland, Canada en de
Vereenigde Staten wordt de roggeoogst geraamd op 377,765,653 dz. (v. j. 384,928,304
dz.). De gerstoogst wordt voor de bovengenoemde tarwe-landen, buiten Indië, geraamd
op 233,292,206 dz. (y. j. 256,683,289 dz.) en de haveroogst, buiten Indië en Japan,
2190 op 403,516,824 dz. (460,203,876). De lijnzaadoogst in Canada wordt geraamd op
2,296,758 dz. tegen 4,455,081 dz. in 1913, terwijl de maisoogst in de Ver. Staten
thans geraamd wordt op 659,917,980 dz. tegen 669,062,340 dz. in de vorige maand. De
wijnoogst van Italië wordt thans geraamd op 48 millioen H.L. tegen eene vroegere
raming van 52 millioen H.L.

2195